

Társadalmi,
irodalmi, művészeti,
sport, gazdasági
és egyéb
vegyes rovatokkal

SZEMLE

VEGYESTARTALMU HETILAP

MEGJELENIK
minden kedden.

ILLUSZTRÁLT GAZDASÁGI ÉS SPORTROVATOKKAL

Előfizetési árak:
Negyedévre... 2 frt 50
Fél évre 5 € —
Előfizetések és levelek
a «Szemle» szerkesztő-
ségéi és kiadóhivatalába
BUDAPEST
Váci-körút 17. sz. a.
küldendők.

Első évfolyam. II-ik sz.

SZERKESZTŐK:
Gróf ZICHY IMRE és Gróf KREITH BÉLA.

Budapest, 1884. márcz. 11.

A magyar képzőművészet.

Kulturális életünk nem minden tényezője érte el a fejlődés ama fokát, hogy nagy gyönyörűségét találhatná benne a nemzeti büszkeség. Irodalmunk megállja helyét a világversenyben is, fiatal tudományosságunk már kevésbé. Építészetünk nemzeti irány nélkül vergődve, átmeneti korszakot él, s főjellemvonása a kapkodás, a határozatlanság, a styl és ezélszerűség között való gyámoltalan ingadozás, mely kicsiben a hasznost a széppel nem tudja ügyesen kombinálni, nagyban inkább groteszket alkot mint monumentálist.

És vajjon hogy vagyunk képzőművészetünkkel? Tudja az ég. Ha hírneves művészeinkre gondolunk, «wird uns der Wams zu enge» s büszkén dagasztja kebelünket a tudat, hogy ez idő szerint a magyar genius árasztja szét a legfényesebb sugarakat a világra — hogy Párisból árasztja és nem Budapestről, az megzavarja ugyan örömeinket, de nem valami szerfelett. Azért mégis a mienk Munkácsy Mihály, habár francziának naturalizáltatta is magát, (hogy megélhessen) s mikor hébe-hóba közénk vetődik, fényes banketteket rendezünk a tiszteletére, és olyan dikciót mondunk neki, hogy elhangzik Kamcsatkától Gibraltárig. Ezze, aztán bebizonyítottuk, hogy művelt nemzet vagyunk, «mely meg tudja becsülni az ő nagyjait.» Így írták akkortáiban a lapok. A Pilátus előtt álló Krisztus képét azonban nem vettük meg.....

Ilyen a mi lelkesedésünk, a mi műpártolásunk.

Hogy ne maradjon mindörökre ilyen, ezért a lélek-emelő, de fájdalom nagyon is ideálisnak mutakozó ezélért küzd elszántan évek óta egy bátor kis csapat, élén egy nagyműveltségű főpappal. S a lankadatlan, erélyes küzdelem el is ért már annyit, hogy a «Magyar képzőművészeti társulat» tagjainak száma megközelíti a kétezret, kik évenként 10, mond tíz forinttal áldoznak a művészet oltárára. Ez azonban a véghatár, ezentúl következik egy kapu, amelyre Dante híres pokolfeliratát véste a magyar apathia. «Hagyjatok fel minden reménnyel!»

A nagy nevű főpap maga mondta ki e lesújtó ítéletet hazájára a társulat vasárnap tartott közgyűlésén, az elnöki megnyitó beszédben. Megdöbbenő nyilatkozat az: figyelmébe ajánljuk a haza mindazon vagyonos fiainak, kik közezőlokra áldozni hivatva vannak, s eddigelé elmulasztották, hogy olvassák el azt a beszédet, s vegyék szívére.

Mi kötelességet mulasztanánk, ha e beszéd egyik jellemző részét közzé nem tennők. E rész így hangzik:

«Miután tagjaink számát legalább is megkétszereztük e néhány év alatt, azontul már emelni nem sikerül. Tapasztalásunk legtöbb ily társulatunknál azt tanúsítja, hogy azon hazai művelt közönségünk számának törzse, mely magasabb műveltségi, irodalmi és művészeti hazafiúi czélokért lelkesül, 2000-nél többre nem igen tehető. Igaz, szegyenletesen csekély szám ily országra s annyi műveltnék, előkelőnek s urnak látszani akaró tömegre, hogy például egy magyar történelmi társulat öt forintos tagsággal, s egy magyar képzőművészeti egyesület 10 forintos tagssal, nem viheti magasabbra; midőn e pénzért legalább is annyi értéket, hazája történetét, életét, művészetét illusztráló és emelő könyvet, képet nyújt. Ezen apathia, indolencia vagy műveletlenség ellen lehet ugyan, tapasztaltuk, bizonyos fokig küzdeni, lelkesítés, alkalmatlankodás és megszegyenítés által, ki mit választ fegyverül! de azontul ezzel sem. Alantjáró kéregetésekkel már a tisztesség érdekében sem lehet ily magasb társulatoknak foglalkozni. Felvittük tagjaink számát a kétezerig, azon majdnem szükséges minimumig, mely nélkülözhetlen arra, hogy társulatunk illően és sikerrel fennállhasson. — Tovább mintegy háromezerig, a mennyire körülbelül szükség volna, hogy társulatunk magasabb prosperálásnak induljon, már nem vihettük, sőt örvidenünk kell, ha nagy ügygyelbajjal csak e két ezernyi számban is fenttarthatjuk; mert ilyesmiben a közmondásos nemzeti szalmatüzzel folytonosan kell számolnunk. — Lelkesítéssel vagy kéregetéssel felvisszük ugyan az aláírásokat bizonyos számig, mely a létesítés vagy biztosítás stádiumáig kívántatik. Igen, de senki sem számít ekkor arra, hogy már az első vagy második évben ezen lelkesülve vagy akaratlanul és kellenlően aláírók közül elmarad legalább is 20—30 százalék, 200—300 tag, — fizetésével.»

Egy magas állásu hazafi, egy hazáját forrón szerető nagylelkű főpap szavai ezek. Vajjon lesz-e visszhangjuk?

A «Szemle» olvasóinak tulnyomó része, mint biztos tudomásunk van róla, szintén ama 2000 főnyi áldozatkész falankszából való, mely kulturális törekvéseinket manapság egyedül hordja szívére és egyedül támogatja lelkesedett kitartással. Hogy e tudomásunk daczára mégis közzétettük e sorokat, arra egyedül az ösztönzött bennünket, hogy olvasó közönségünk egyszersmind a társadalom ama legelőbbkelő vezéregyéniségeit foglalja magában, kik bármely hazafias eszmének propagandát képesek csinálni, kiknek ugyszólván csak egyetlen szavukba kerülne *ő méltósága panaszát tárgytalanná tenni.*

Positiv indítvánnyal nem lépünk föl. Kijelentjük azonban, hogy a «Szemle», mint a magyar művelt uri osztály közlönye, hivatásának fogja ösmerni a magyar képzőművészet emelésére irányzott mozgalmat elősegíteni, s e tárgybeli felszólalásoknak hasábjain szívesen enged tért.

Politikai hírek.

A három császári szövetség Orlov herczegnek berlini követté kinevezése és az orosz küldöttségnek Berlinben járta óta inkább napirenden van, mint valaha. Sokat beszélnek róla a német lapok, méltatlankodik miatta a francia sajtó, örül rajta az orosz irott közvélemény és — jámbor ohajtásokat fejezget ki az ausztria-magyarországi sajtó. Az angol lapok, ezek legfőlebb növelik a zavart, melyek egyike már formasierü szerződésről is szólott, sőt pontozatokba is szedte azt. A francia sajtó aggodásával szemben a félhivatalos *Agence Haras* kölni dátummal a következő megnyugtatót ezéző közleményt bocsátja ki:

«Oroszországnak Németországhoz való közeledése hivatalos: nem kell, hogy Franciaországot megijessze. A legjobb bizonyíték erre épen Orlov herczegnek Berlinbe való kinevezése, ki pedig sok évet töltött Franciaországban, s a tiszteletet, melyben ott részesült, új állomásán sem fogja elfeledni. A közeledés kiválóan békés: Giers mindig a béke fentartásán dolgozott s így a közeledés kikerülhetetlenné vált. Oroszország paralizálva látta magát német szomszédja által; a legkisebb akciójánál azt kellett magától kérdeznie, nem emel-e nehézséget német szomszédja. Ez örökös gát volt, melytől Oroszországnak fel kellett magát szabaditania. Nem áll fenn sem támadó, sem védelmi szövetség Német- és Oroszország közt. Eddig Ausztria közvetlenül nem vett részt a dologban s így a három hatalom közt nem létezhetik szerződés. Tényleg a legbensőbb barátság idején sem volt Orosz- és Németország közt szerződés, hanem csak a miniszterek megegyezése, melynek alapjait minden évben a személyes találkozásokkor állapították meg. Oroszország nem fogadott volna el olyan szerződést, mely arra kényszeríti, hogy határaitól a lovasságot visszavonja, mert Németország is helyezett ott el csapatokat. Két vagy három hatalom megegyezése a berlini szerződés egyes határozatát sem változtathatja meg. Azt érteni lehetne, hogy Oroszország kötelezi magát, hogy egy német-francia háboruban Németország pártjára áll vagy semleges maradjon, de az nem tehető föl, hogy Bismarck herczeg Giers urat arra a homályos kötelezettségre akarta volna bírni, hogy a francia revanche-vágyakat ne támogassa.»

Tokárt, melyről a mult héten az a hír érkezett, hogy a fölkelők kezébe került, az angolok márczius 2-án megszállták. E napon adta meg magát, febr. 16-ika óta másodsor. A hivatalos távirat, mely e hirt meghozta, így hangzik: A helyőrséget képező fölkelők a Graham tábornok által eléjük terjesztett feltételeket elfogadták és Graham tábornok összes csapataival bevonult a városba. A lakosok, kiket a fölkelők nagyon sanyargattak, az angol csapatokat nagy örömmel fogadták. A városban volt fölkelők a hegyek közé vonultak.

Az angol kormány a kivított győzelmek után Trinkitátba rendelte vissza Graham tábornokot, ki is a hadügyminiszteriumhoz beküldött legújabb táviratában tudatja, hogy a helyőrséget, az egyiptomi lakosokat és a sebesülteket Trinkitátba küldte, hova a csapatok 2-án reggel indultak. Ő maga márcz. 5-én Trinkitátban fogja összpontosítani haderejét. A Tokártól délre fekvő arab falvakban két elhagyott ágyut, sok löszert és körülbelül ezer lőfegyvert talált fölkelők a hegyek közé vonultak vissza. — Szuakimból jelentik márcz. 4. kelettel: Egy egyiptomi gözös 700 férfit, nőt és gyermeket hozott Tokárból, az angol pánczélos hajokról pedig 300 tengerész-katona szállt partra. Szuakim helyőrsége jelenleg 650

tengerész-katonából és 500 főnyi egyiptomi katonaságból áll, mely utóbbiak azonban valószínűleg legközelebről Kairóba fognak menni. A Szuakimból elvonult csapatok visszatérését naponkint várják. A fölkelők Szuakimtól körülbelül hét mértföldnyire gyűltek össze nagy tömegben.

Szuakimból jelentik márcz. 7-iki kelettel: Osman Digma mindennemű egyezkedést határozottan visszautasított. Az angol csapatok valószínűleg a jövő hét elején kezdik meg az előnyomulást Hewett tengernagy fölszólítására az angolokkal barátságban élő néhány törzs küldöttei ide érkeztek.

Khártumból egy magántudósítás jelenti, hogy elvégre a boldog önbizalomban élt Gordon tábornok is belátta a helyzet veszedelmes voltát s újabb proklamáció kibocsátását látta szükségesnek, melyben sajnálatát fejezi ki a fölött, hogy előbbi intéseinek nem lett foganatjuk. Azzal fenyegetőzik tehát, hogy az angol hadsereg be fog vonulni s kierőszakolja az engedelmességet.

Hanoiból jelentik a Temps-nek e hó 3-ikáról: A jün-náni alkirály Honghoa felé nyomul, hogy Bakninh megtámadását ellensúlyozza. A khinaiak továbbá támadást akarnak intézni Szontai ellen. Ninbint anámi bándák járják be. Négy emiszáriust, kik Hanoit föl akarták gyűjteni, elfogtak. Banknint két sorbástya és 24 különálló erőd védelmezi. Hét pagodát, melyet a francziák meg-megszállottak, ismételten megtámadtak; a francziák közül egy tiszt megsebesült. Bakninh megtámadásának napját titokban tartják.

IRODALOM.

A spiritizmusról.

IFJ. BÁRÓ VAJ MIKLÓSTÓL.

— Egy kétkedő tapasztalatai. —

Közlé: Mr. C. Y. HUNT 1881. június 19-én tartott «*Medium* 586. sz.» előadásában.

Az előadásomban kiválóan szereplő két egyént gyermekkorai szoros barátság fűzte össze. Egy faluban születtek, ugyanazon iskolát látogatták, ugyanazon vallásban neveltettek.

Különböféle körülmények folytán az egyik, kit «Materialist»-nek fogok nevezni, Londonba tette át lakását, barátja későbbben ugyanoda költözött.

Mindkét ifju nehéz szívvel hagyta el otthonát. M. két évvel távozása után így írt anyjának:

Kedves anyám!

Gyakran gondolok reád és kedves falusi lakásunkra: látom a régi arcokat, a gyermekkorai családi képek szemeim előtt lebegnek. Ha a nap fáradalmi után lenyugszom és mindnyájatokat isten oltalmába ajánlom, úgy tetszik, mintha hallanám édes szavaidat: «Jó fiu légy!» és könnyezem. De gyöngének fogsz tartani, ha így írok. Mondd meg Alice nővéremnek, hogy nyugtalan, ingerkedő bátyja gyakran gondol reá a távolban. — Emlékeztess Tommy öcsémet arra, mit utolsó levelemben említettem, t. i. hogy szorgalmasan tanuljon.

Mindnyájatokat öllelek! Imádkozz értem, úgy a mint kiskoromban mellettem térdelve hallottalak! Máskor többet! Boldogult atyám arczképe iróasztalomon előttem áll. De most már végeznem kell leveletem. Elfeledtem még kérdezni, hogy az öreg «Pincher» busul-e még utánam?

Szerető fiad

Ezen levél írója, ezen vallásos, jó, szeretetteljes fiu pár hónap lefolyása után, önvallomása szerint, megszünt hinni istenben, szentírásban és a lélek halhatatlanságában. Barátja római katolikussá lett; mindketten szigorúan ragaszkodtak hit-nézeteikhez, a nélkül, hogy köztük a szoros vonzalom kötelékei lazultak volna.

Szomorú körülmények és nehéz próbáltatások benyomása alatt a katolikus a spiritizmushoz fordult. Legyőzve előítéletét, számos tapasztalat után buzgó spiritisztává lett, de azért imádta Krisztust, tisztelte a könyvek könyvét.

Emellett azonban hivatásának tekintette tanulmányozni a spiritizmust és mentől többekkel megösmertetni annak egyszerű tényeit, áldásos és vigasztaló igazságait.

Tudván, hogy barátja buzgó anyagásszá lett, aggódott felette és elhatározta, hogy ha csak lehet, saját hitére téríti.

A két barát összebeszélt, hogy esténként találkozáskor, ellenkező nézeteik felett vitatkozni fognak. «Materialist» megígérte, hogy «Spiritist»-et családja körében fölhevítendí.

S. következőleg kezdte meg a vitát:

Óh! mily gyakran gondolok vissza a régi időkre, barátainkra, szüleinkre, testvéreinkre, otthonunkra, Hamiltonra, öreg tanítónkra!

M.: Én is naponta megemlékezem a multról! A mult! Szomorú szó. Hány szeretett egyén ment el tőlünk örökre!

S.: És te barátom csakugyan hiszed azt? — Hiheted, hogy mi, édes emlékeinkkel együtt, a halálban örökre elveszünk?

M.: Igen, nem hihetek mást. Természetesnek tartom azt, hogy ha az agy működni megszűnik, a szív megáll, a tüdő kiadta utolsó lehelletét, akkor az ember nincs többé!

S.: De hát a régi könyv! Nem hiszed többé tanításait, az abban ígért jövő életet?

M.: Nem. Megengedem, hogy abban szép erkölcsi tanítások találhatók, de hogy az isteni kijelentés által adott az embernek, stb. azt nem hiszem; régen bebizonyította a tudomány, hogy mindazok pusztá álmai és reményei voltak azon régi nemzedékeknek, melyek természetesen még nem tudhatták mindazt, a mit mi ma tudunk.

S.: Azt gyanítom, hogy jelenlegi meggyőződésedet Strauss, Renau, vagy Spencer műveiből merítetted?

M.: Részben igen, de nem voltam egy írónak sem rabja, sem vak követője; én csupán saját eszem és lelkiismeretem előtt hajlom meg. Én hitetlenségemet magam gondoltam ki és ha kell, magam tudom okadatolni.

S.: Elhiszem azt barátom, de eltekintve a bibliától és egyéb régi vagy új művektől, nem érzed-e néha magadban, hogy nem lehettél csupán ezen földi életre teremtve?

M.: Érezni? Azt tartom, hogy érzelmeink által ne vezettessük magunkat. Minden nép és nemzet másképp érez. Némelyek azt reménylik, hogy az örök boldogság érzéki élvezetből fog állani; mások hogy örök vadászterületeken folytatandják ebeik társaságában életüket, míg mások azt érzik, hogy boldogok lesznek, ha örökké himnusokat fognak zengeni, stb.

S.: Mindez igaz, de mit tartasz a józan ész felől? Észszerű-e azt gondolni, hogy az ember csodás hajlamaival, mély érzelmeivel, szeretetével, hatalmas értelmiségével csupán azért teremtett — vagy ha akarod fejlődött — hogy pár rövid év múlva megsemmisüljön?

M.: Épen oly észszerűnek tartom én azt hinni, hogy

az ember, miután tőle kitelhetőleg megtett mindent magáért és fajáért, nyugalomra kell hogy feküdjék. Tovább élni akarni — önzés.

S.: Önzés volna, megvallom, ha csak magunkra gondolnánk, de én arra gondolok, hogy, mint mondád, mindent meg kell tennünk magunkért, és másokért — nemcsak ezen, de a tulvilágon is. Egyébiránt, miután ismételve kijelentetted, hogy érvelés által soha sem fogsz a jövő élet valódisága felől meggyőzöttetni, miután neked tudományos tények kellene, oly tényeket fogunk megkísérteni, melyek spiritiszta gyűlésekben szoktak előfordulni.

M.: Örömet beleegyezem barátom, de azt hiszem, hogy neked könnyű volt ezen csodálatos u. n. spiritisztikus tényeket érvényesíteni, mert mint katolikust, már előbbeni hited ezen irányban vezetett, de ha spiritisztabölcsleted meggyőzhet engem a felől, hogy az ember akkor is él, ha meghalt és egy más világon él, miután itt a sírban fekszik. — akkor hajlandó vagyok magamat megadni.

S.: Tudom, hogy vannak oly megrögzött anyagászok, kikre a legkiválóbb bizonyságok sem hatnak. Ösmerek egyéneket, kiknek szellemei ismételve megjelentek és mégis kétkedtek; komolyan elösmerték, hogy az nem lehetett bűvészi műtét, meg voltak győződve, hogy az lehetett eddig ösmereetlen természeti tünemény, ördög vagy akármí, csak nem halál után visszatért látogató szellem.

M.: Mai érzelmeim szerint én sem hinnék mást. Szellemi tény — szerintem már maga képtelenség; de azért én szívesen meghallgatok mindent, a mit a szellemi élet bebizonyítására fölhozhat.

S.: Emlékezel-e reá, hogy atyám gyermekkorunkban gyakran elbeszélt egy kísértet-regét, melyszerint egy bérlő meggyilkolt nejének szelleme, többeknek ismételve megjelent azon szobában, melyben megöletett?

M.: Többször megemlékeztem arról — és jót nevettem rajta.

S.: De csak mióta anyagászsza lettél!

M.: Igen. Előbb hittem, hogy lehet valami a dologban.

S.: Hát arra emlékezel-e, hogy oskolatársunk Dawson, egy héttel halála előtt elbeszélte, miszerint álmában, miután szüleitől elbucszott, egy szép virágos kertbe ragadtatott, melyben elhalt gyermekekkel találkozott, kik mindannyian nagyon boldogoknak látszottak lenni?

M.: Jól emlékezem és akkor hittem, hogy álma teljesülhetett is.

S.: De most azt mondod: «Az csak álom volt!»

M.: Ugy van.

S.: Hiszed-e barátom, hogy egészen új világ tárulna fel előtted, ha meggyőződhetnél a felől, hogy azok, kiket a sír fedez, még élnek és szeretnek?

M.: Óh igen! Ha erről meggyőződést szerezhetnék magannak, valóban egy új világ és még több tárulna fel előttem.

(M. elhallgatott. Szemei könnyeztek. Mire gondolt? Elhalt szeretett leánykájára, kit szerinte, örökre átadott az anya-földnek?)

S.: «Még több?» Ismét elmondanád-e Pállal: «Óh! halál, hol van a te tövised, koporsó a te diadalod?»

M.: Arról meg lehetsz győződve, hogy ha valaha oly bizonyságokat veendek, milyeneket, mint állítod, te vettél, meggyőzöttetésemet bátran be fogom vallani.

S.: Elhiszem és kérem a gondviselést, miszerint oly tünemények tapasztalásában részesítsen, hogy elmondhasd: «Uram Istenem, a halottak élnek.»

M.: Reményem, tünemények alatt nem azt érted, hogy a szellemek a butorokat ide-oda tologatják, a jelenlevők

haját huzgálják stb. mint ez, hir szerint, a spiritiszta körökben előfordul?

S.: Jelenleg ezen kérdésre nem adhatok kielégítő választ; nemsokára, reményem, hogy a mostanától különböző lelki hangulatban leszel.

M.: Bármily hangulatban vagyok is, az említett tüneteket a szellemek — ha ugyan vannak szellemek — méltóságával meg nem egyeztethetőknek tartom.

S.: Talán czélszerű lesz ma este elválnunk; meddő vitánk elég hosszúra nyult; egy sikerült kísérletnek, azt hiszem, több hatása lesz reád, mint minden eszmecsere nek. Ha jövő héten ráérsz, egy csöndes, családi spiritiszta-ülést rendezendek.

A kitűzött este bekövetkezett. *S.* jó nevével és kis leányával (ez volt a medium) szívesen látták *M.*-t. *S.* rövid imát mondott, olvasott a szentírásból, mire *M.* ugyan nem sokat adott és midőn fölszólitatván, kezeit a többiekkel együtt az asztalra tette, nem állhatta meg a mosolygást. A kis leány, atyja felhívására, azon hymnuszok egyikét énekelte el, melyeket a két barát gyermekkorában, az ódon házi kápolnában gyakran énekelt együtt. A végzavaknál az asztal hirtelen felemelkedett és fél percnyi lebegés után, leereszkedett.

Ezen *M.* kissé megütközött, élesen nézett a kezekre, arcokra, az asztal alá és maga körül.

S. azt mondá neki, hogy a szellemek okozták a mozgást. *M.* nem felelt, mosolygott. Erre *S.* azt kérdezé: «Tudják-e szellem-barátaink, hogy ezen jelenlevő régi társunknak nincs hite, a jövő életéről semmi ösmerete?» Az asztalon három ütés hallatszott. (Az ütések czélja, értelme, az a b c segedelmével való fölhasználása *M.*-nek már előre megmagyaráztattott.)

— Képesek vagytok-e nyilvánulatok által *M.* barátunkat jelenlétetek felől meggyőzni? — kérdé *S.*

— Megfogjuk kísérteni! — volt a kopogott válasz.

Erre a kis leány álomba esett, zárt szemekkel *M.*-hez fordult, kezeit megfogta, megcsókolta, hajával játszott, homloka közepén kétfelé választotta, mélyen fölsóhajtott, ismételt kézszorítás után fölébredt. Megkérdeztetett, hogy barátja volt-e ez *M.*-nek? Válasz: «Igen. Róza.»

— Nem ösmerek Róza nevü elhunytat! — mondá *M.*

A kis leány újra elaludt, intett *M.*-nek, hogy álljon fel; megragadá két kezét és mosolyogva tánczolt vele körül a szobában.

A táncz megszűnt. *M.* arcza elkomolyodott. *S.* kérdezte tőle, nem emlékezik-e, ha a régen multból is, hogy valakinek szokása lett volna vele ilyeneket cselekedni? *M.* kezeivel eltakará arcját, mondván: «Gondolkozni fogok.»

Csakhamar így szólott: «Igaz, ösmertem gyermekségben egy Stewart Róza nevü kis leányt, valaha társam volt, nagyon szeretett; az is igaz, hogy minduntalan akarta, hogy tánczoljak vele és olyankor mindig kétfelé választotta hajamat. A tánczról jutott eszembe. Különös egy dolog; de nem leányod ébresztette-e fel delejes állapotában bennem ezen szunnyadó emléket?»

«Nem gondolom,» felelé *S.*, a ki most már csakugyan kezdé hinni, hogy valóságos Tamással van dolga.

Az első ülés bevégeződött, utána rövid párbeszéd következett:

M.: Öszinte köszönetet mondok a tapasztaltakért. Nehány dolog különösnek tetszett ugyan, de szellemeknek nem tulajdoníthatom a tüneteket.

S.: Nem is valószínű, hogy más nézetten lehess. Jer hozzánk a jövő héten, egy ifju is lesz velünk, ki író és szellemhangokat közvetítő medium.

M.: Örömetst elfogok jönni.

Igéret szerint mindannyian összegyűltek. Az ülés megkezdődött. Félóra mulva az író-medium kezei reszketni kezdtek: papír és rajzónnal láttatván el, azt írta: «Mondd meg neki, hogy Róza volt. Nem feledkeztem meg iskolai napjainkról.»

Ezen *M.* elsodálkozott ugyan, de azt vélte, hogy a mediumnak az előző ülésről tudomása volt.

Folyton kétkedett; egyszerre közel füléhez gyermekhangot hallott: «Atyám, én vagyok veled, kis kedvenczed most is nagyon szeret.»

«Kinek a hangja ez?» kiálta fel *M.*

«Szellem-hang szólított «atyám»-nak», mondá *S.* Az őszinte, de még mindig hitetlen *M.* látszólag reszketett és érzékenyen kiáltott fel: «Nagy isten, lehet-e ez?»

Erre *S.* kis leánya álomba esett és atyjához menve, így szólott:

«Jövő héten szándékunk még kézzelfoghatóbb nyilvánulatokat eszközölni. Barátunk kis leányát boldogítja azon gondolat, hogy atyja valószínűleg elfogadandja a szellemekkel érintkezés nagy és áldásos igazságát.»

Az ülés véget ért. A következő hasonló körülmények közt kezdődött meg. Rövid csend után — mintha erős szél támadt volna — minden megrázkódott a szobában, mire egy szellem-hang mondá:

«Barátunk kis leánya, Alice, ma el fog hozzá jönni.»

Erre *S.* leánykája így szólott *M.*-hez: «Látom, hogy egy körülbelül 9 éves szép kis leány öleli önt, neve Alice; azt mondja, hogy ön az ő szeretett atyja; hogy halála előtt ön keservesen sirt, mi nagyon busította őt, még menyeyi boldogságát is zavarta és még jobban zavarta volna, ha nem tudja előre azt, hogy ismét látandja önt. Azt is mondja, hogy az ön atyja vele van, hogy üdvözli önt és ő is meg fog önnek jelenni. Most megcsókolta önt és nagyon csodálkozik, hogy nem érzi szellemi közellétét. Most azt írja egy kis könyv lapjára: «Mondd meg atyámnak, hogy Alice nincs a sirban.»

«Ez valóban csodálatos!» kiáltott fel *M.* «Igaz-e, hogy van élet a siron túl?»

A következő héten ismét összejött a társaság. Feltűnt, hogy *M.* nagyon komoly volt.

Midőn *S.* a bibliából olvasott, *M.* figyelemmel kísérte. Midőn *S.* rövid imáját elmondta, a már érdeklődő *M.* ajkairól áhítatos «Amen» hangzott.

Erre *S.* kis leánya álomba esett, kezét *M.* vállára téve, így szólott:

«Szellemi születésed napja megjött. Mi mindig örülünk, ha incovnált szellem föl képes fogni a testi halál utáni lét dicső igazságát. Különösen örömünk van benned, ki lelked benső világához midig hű voltál.»

A leányka elhallgatott, midőn a másik medium felől egy szellem-hang ezeket mondá: «Köszönjük neked Atyánk, hogy barátunk most befogja bizonyítani, mit mi már tudunk, t. i., hogy a halál elveszté fulánkját, a sir hatalmát.» Mire a medium így szólott *M.*-hez: «Atyád materializált szellem-alakban szólani fog hozzád, kis leányod vele lesz.» «Igen!» mondá egy szellem-hang és anyámnak üzenetet fog küldeni.»

A két medium, egy gondolattal, elhagyá az asztalt és egy égő lámpás közelében megállott. Csend állott be. — Egyszerre, a mediumok közelében, egy gyermek-alak tűnt fel, de csakhamar elenyészett. Utóbb a két medium közt egy körülbelül 60 éves férfi alakja mutatkozott és midőn mintegy habozva az asztal mellett ülőkhöz közelednék, *M.* fölkiáltott: «Nagy és jó isten, ez az én atyám!»

Ugyanekkor a férfi-alak háta meget, általa csaknem

elfedve, egy kis leány tűnt fel. Az atya mosolyogva nyujtá kezét fiának, ki azt megragadta és megcsókolta.

«Lehető-e ez? ez valóban szeretett atyám!» kiáltott föl ismét M. Az apa igenlően intett, nem volt ereje szólani, kezeit fiának fejére tette, ki mélyen megvult hatva. Pár másodperc után szüle és gyermek eltűntek.

A mediumok álomban maradtak. Csakhamar a két szellem-alak ismét feltűnt; gyermekhang suttogva mondja M.-nak: «Atyám, kedves atyám, eljöttem hozzád.» A szegény, de most boldog apa könyezve fogta meg a gyermek-alak kezét és így kiáltott fel: «Uram, szemeim látták üdvözüléset!»

A kis leány mosolyogva mondá:

«Igen atyám, ez üdvözülés. Köszönni fogod istennek, hogy megengedte hozzád jöveletemet. Boldog vagyok — sokáig szeretnék veled lenni — nagyatyámmal vagyok együtt, sokat beszélünk mindnyájatokról. — Mondd meg anyámnak, hogy álmában sokszor elviszem szellem-hazámba, de ő csak arra emlékezik, hogy velem álmódott. Nagyatyám nem képes szólani, de azt üzeni nagyanyámnak: «Rövid idő múlva találkozandunk, veled leszek, mikor átléped a folyót, örömmel fogunk üdvözölni a szellem-hazában; együtt fogunk visszagondolni gyarló földi életünkre, be fogjuk látni, hogy Atyánk mindent a legjobban intézett.»

A végszavak elhangzásával a két alak eltűnt.

A zár-írádság után az egykori anyagász mélyen megilletődve így kiáltott fel: «Atyám, fiad megvult halva, de ismét él; eltévedt, de megtért!» Megszoritá barátja kezét és így szólott: «Most már tudom, hogy Tamás mit érezhetett, midőn így kiáltott fel: «Uram, Istenem!» Gyermekem, atyám élnek! Óh! mily csodás kijelentés! meglepő igazság! egy új világ! Hála istennek, most már tudom, mi a spiritizmus. Anyagászok, bölcselők! örökre bucsuzom tőletek!»

Az egykor őszintén kételkedő, erős értelemmel felruházott férfiú, örömkönyekre fakadva, emelte térdére a medium kis leányt, megcsókolta, mondván:

«Uram, gyermek szájából vetted igaz dicsőítéset!»

A szellem-világ befolyása az emberi szervezetre.

I. C. Wright medianim-álomban (France) tartott beszéde. A «Medium» 644. számából 1882.

Francia encyclopedisták felfogadták az ész trónja előtt, hogy lerontják a kereszténység mythológiáját. Egyfelől tulbecsülték saját hatalmukat, másfelől nem számoltak a hívékenység és babona hatalmával. A kereszténység a a romanismustól a mormonismussig, mind a mellett él és hatalom. A tudatlanság szörnyetegét nehéz megölni, más más helyen és alakban, minduntalan ujult erővel felüti a hydra-fejét. Az ösméret azonban fokokint növekedik és becse öregbedik. Ma már a természet változatos alakulásaira és törvényeire több figyelem fordítatik. A tudomány a jelszó, a hatalom, a bölcsélet metaphysical és speculativ rendszerei fölébe emelkedik, amennyiben meghatározza az embernek a természethez és az abban rejlő segédeszközökhöz való viszonyát, melyek az értelmi, társadalmi és kereskedelmi haladás fejlődésének szükségképeni előmozdítóivá lettek.

A társadalmi és politikai ujitók az által késleltetik haladásukat, hogy nagyon is sietnek. Régi rendszert csupán akkor lehet lerontani, ha van mivel helyettesíteni. Mi azt hiszszük, hogy készen van kezeink közt az, mi helyettesítheti a vallás e világban 18 századon át használatban volt fegyverét.

Vallásos dogmák sohasem voltak tudományos alapra

fektetve. A hagyományokra, bölcséletre, isteni kijelentésekre fektetett dogmák, a kor tudományos szelleme által ismételve megtámadtattak. Azok, kik elég képzettséggel és kegyelettel bírtak arra, hogy védelmezzék, kielégítő választ nem adhattak.

A jelenkor vallásos féltékenységének következménye az, hogy számos merész természettudós fölvetette azt a kérdést: Van-e az embernek lelke? Nincs, azt feleli a tudós sereg egyik szárnya: az élet és gondolat ereje az anyagban foglaltatik, az ész, szenvedélyek és érzelmek csupán az agy parányainak különféle alakulásai; a gondolat kifejlődése, csupán bizonyos természeti állapotoknak eredménye.

Ezek ellenében a theolog a kinyilatkoztatásokra hivatkozik.

A tudós sereg másik szárnya azt mondja: Nem úgy áll a dolog, az agy nem gondolkozik, csupán a gondolkozó léleknek műszere. Következik a kérdő-válasz — mutass nekem egy lelket; ha van lélek, valakinek csak látni kellett? Tudjuk, hogy az őskori állatok léteztek, mert kövült csontjaik megvannak. Ha nekem, mint természetbuvárnak épen úgy felmutattok egy Ádám előtti embernek lelkét, mint kő-eszközeit, akkor tudni fogom, hogy egy testemtől különálló, független akaró erővel fölruházott egyén vagyok.

A spiritista állja ezen támadást és azt válaszolja, hogy a természetben oly tünemények léteznek, melyek egyedül testnélküli értelmiségek közreműködése által jöhetnek létre. E tünemények az anyagászok bástyaival szemben állanak, ha létezésük elősmertetik, a bástyák megsemmisülnek.

Amidőn a lélek halhatlanságát valóságnak lenni állítom, érdekebben van megmagyarázni a lélek tevékenységének azon rendkívüli nemeit, melyek szellem-nyilvánulatoknak szolgálnak alapul.

A tökéletes medianim álom (angolban: trance) szerintem az agy rendes tevékenységének, idegen értelmiség ráhatásából eredt szünetelése.

Élő embernél a lélek, az agytól függetlenül nem működhetik, nem következhetik be oly állapot, melyben a lélek az agyra minden befolyását elveszithetné, a lélek nem hagyhatja el az agyat, mint az ember lakását.

A természetes álomban, ha az agy teljes nyugalomban van, eszmélet nem mutatkozik. Ha az agyban némi működés áll be, álmok mutatkoznak, kapcsolatban némi öntudatossággal, ez alatt azt értvén, hogy az ember tudja, miszerint más valamivel viszonylagosan létezik.

Az agyon kívüli tevékenysége a léleknek, az álmodáshoz nem hasonló, a közönséges álomtól különböző oly állapotban mutatkozik, melyben az agy, egy külső akaratnak van teljesen alávetve. Az akarat oly hatalom, mely másnak agyára hat, melynek segédelmével a szellemképes gondolatait részben egy más testi lény által kifejeztetné. Objectiv gondolatok elmondása nagy nehézségekkel jár, csupán ott sikerül, hol a «medium»*) és a befolyást gyakorló «controllozó»**) szellem közt, szoros, rokonszenves, önhatalmulag elő nem idézhető vonzalom létezik.

Legnehezebb a controllozó szellemnek független jellegű saját egyéniségét, kilétét feltűntető bizonylatokat idézni elő; a nehézség több okokból ered, főleg a medium ellenző akaratából, mely néha a legmélyebb «trance»-ban is észlelhető. A «trance» több nemeiben, az öntudatlan-

*) Alvó egyén.

**) «To controll», angolban elfogadott kifejezés.

ság daczára is, sok marad a «medium» valójából. Sok függ a «medium» szervezetétől. Egy önérzetes, szilárd jellemű «medium» eszméi jelentékenyen fognak beleolvadni a «controllozó» szellem eszméi közé, a «medium» kifejlődött értelmi tehetségei, hatványozzák a szellem erejét.

Nehéz megérteni, hogy miként lehet embernél szellemi tevékenység öntudat nélkül. Megkísértem vitatni ezen kérdést.

Minden érzéki észlelés, az objectiv tehetségek által eszközöltetik. A szavak, helyiségek, tárgyak, az idő adatok, történelmi tények képezik azon alapot, melyen a tudatosság nyugszik. A gondolkodásnak az összehasonlításban és sok más irányban nyilvánuló ereje, adja meg az öntudatot. Az öntudat megszűnik, ha az értelmi tevékenység szünetel, ha az újra beáll, az öntudat is visszatér.

A «trance»-bani szellemi tevékenységnél azért szünetel az öntudat, mert idegen delejességgel vannak betöltve minden sejtei az agynak, mert arra oly felsőbb akarat nehezedik, mely ellenállhatlan erővel tünteti fel saját — és szorítja vissza a «medium» gondolatait. Ha a «medium» rokonszenves szervezetű és lelkiületű, a szellem terjedelmesen képes vázolni szellemi életét, hivatását, az emberiséghez való viszonyát. Történelmi elbeszélések, tudományos tények és magasztos eszmék fejtegetésénél az előadás hatalmát illetőleg, a «medium» képzettsége és fogékonysága jelentékeny befolyással vannak.

A szellem mintegy delejes hatalmat gyakorol a «mediumra», érzelmeit elzárja a külvilágtól és ezen állapotában annyira hatványozza a «medium» tehetségeit, hogy önképességét tetemesen meghaladó eredményt mutat az fel ékesszólásban, költészetben, a tudomány különféle ágazataiban.

Ha tökéletlen szellem és gyarló «medium» működnek közre a «trance»-bani előadás természetesen, homályos, jelentéktelen, szöfűzésben hiányos.

Spurzheim idejében, ki nagy figyelemmel tanulmányozta az agy természetét, és ezen téren nevezetes felfedezéseket tett, fölmerült azon kérdés, hogy nem létezik-e az emberben egy hatodik érzék csirája?

Egy ily érzék lappangva és fejletlenül létezik az emberek nagy részénél, de csak keveseknél van annyira kifejlődve, hogy p. o. látnak és hallanak oly egyéniségeket (szellemeket), melyek az eddig ösmert érzékek előtt láthatlanok.

A szellemekkel érintkező egyéneknél ezen érzék kifejlődik, átmegy a szervezetbe, különösen olyanoknál, kik az eszméket bensőleg, a külhatástól elkülönítve teszik magukévá. Ezen hatodik érzék az, mely szellemi külbehatolás alatt fölébred, annak révén árasztja a szellem a «medium» agyára a gondolatok záporát.

Ezen hatodik érzék jelensége a látnokság azon benső lelki világosság, melynek dicső adományát Socrates, János, Tasso és sok más örökhirnevű egyének birták.

A lélektani fejlődés kétségtelenül természet törvénye. Az emberek agybeli fejlődésükben is fokozatosan elfogják érni azon egyenlőséget, melynél fogva a szellemi világot épen úgy fogják észlelni és megérteni, mint az anyagi világot.

A jelenben működő «mediumok» nagyrészénél a hatodik érzék gyöngé, fejletlen, csupán alsóbbrendű nyilvánulatokra képesítő. A szellemek közvetlenül nem érintkezhetnek az emberiséggel. A «manifestatiók» mindkét tényezőt illetőleg, nehezen teljesíthető föltételekhez vannak kötve. De ezen nehézségek miatt nem kell a szel-

lem-világ tanulmányozásával felhagyni, sőt behatóbban és türelmesebben kell a buvárkodást ezen téren folytatni. Nagyobb figyelmet kell főleg fordítani a buvárkodó körök összeállítására; kíváncsi, türelmetlen, könnyelmű, féltudós, gyanakodó, erőszakoskodó egyének kizárandók. Szellemi bizonyágtételeket nem lehet megalkudni.

Már említettem, hogy a szellemi tünemények kényes természetűek, hogy hosszas ernyedetlen tanulmányozást igényelnek. Nem is tudomány az, mely komoly nehézségekkel nem kénytelen küzdeni. A lélektan mint tudomány, még fiatal. Az agy-tan van hivatva egy oly alap alkotására, melyre minden szellemi tünemény tanulmányozása fektetendő.

A »mediumnitásnak« számos nemei vannak, melyek részben a «medium» testi szervezetének kifolyásai. A spiritismus terén buvárkodók jobban haladnának, ha gondosan megfigyelnék, tanulmányoznák «mediumaik» testi és agybeli szervezetét. A halhatatlan szellemek fényes országa még le van fátyolozva, titkai és nagysága még ösmeretlenek. Egyes nyilvánulatok már sejtetik ugyan a valót, de az igazi dicsőség országának bensőleg magasztos tényleges élete még földerítendő.

Ezen földerítést nem egy szellem fogja eszközölni, az fejlődni fog fokozatosan, évezredek keresztül. Minden kor fényesebb hajnalra fog virradni; minden tudományos előrelépés, közelebb fogja hozni az embert azon magasztos, leírhatlan végbefejezéshez, midőn a szellem-világ fénye az ember elméjét közvetlenül és teljesen megfogja világítani.

Megjelent haldokló.

Egy angol asszony asszonyosság éjjel ébren fekvén ágyában, távol levő atyjára gondolt, midőn halk, rezgő hangokat, utóbb rémitő zajt hallott. Legyőzve félelmét, fölkel a zaj okát felfedező. Alig tett pár lépést, láthatlan kéz visszatartá, utóbb egy földszinti szobába vezeté, hol a kandallótűz világánál vezetőjében felösmerte hallott öltönyébe burkolt atyját. A rém-alak így szólt: «Gyermekek, még egyszer közeledekben lehetek. El kell hogy hagyjalak, de még halálban is enyém vagy. Távozz békében!» A mint hideg ajkaival gyermeke homlokát érinté, eltűnt. A nő visszatért szobájába, gyertyát gyújtott, órája 12 órát és 30 percet mutatott. Följegyezte az eseményt, a napot és időt. Csakhamar egy barátja levélben tudósítá, hogy atyja a jelzett időben meghalt és halála előtt azt mondá a jelenlevőknek: «Láttam gyermekemet, látása adott erőt a lassu folyam átázolásához.»

The Medium and Dey-brek-ből. 1882 jan. 27.

Egy mahomedan medium Indiában.

«Madras Mail» című lapból. 1881. április 23.

Pár évvel ezelőtt, írja a cikk szerzője, reggel szokás szerint, áruhelyiségem felé közeledvén, az udvaron, a kut mellett, egy szegény mahomedánt láttam állani. Öltözéke csupán egy csipői körül kötött kelmedarabból állott. Tolvajnak tartván, kérdém hogy mit akar? Azt felelé, hogy az árnyék és a víz vonzotta oda, csupán pihenni kíván. Azt hívén, hogy koldus, pénzt akartam neki adni, de el nem fogadta. Kérdeztem, nem óhajt-e valamit, mire tejet és Ganjah levelet kért. Hozattam neki, ivott és evett. Két heti nálam időzése alatt egyebet nem vett magához. Megtudván milétét, nem háborgattam. Boltom előcsarnokában időzött. Cselédeim ellátták tejjel és Ganjah levelekkel. A harmadik napon így szólított meg: «Ön jó volt

hozzám, szeretném önnek megmutatni, hogy mit tudok Adjon egy rupiát és jegyezze meg.» Elővettem egy rupiát késemmel megjegyeztem. «Most küldje el ezen pénzt a bazarba» mondá vendégem. Szolgát hivatam, átadám annak a rupiát, meghagyván, hogy vegyen csemegéket. A szolga visszatért, hozá a csemegéket. Erre a mahomedan kinyujtá kezét, hindostan nyelven kiáltá: «Jer, jer!» és a rupia tenyerében volt. Megvizsgálván, felösmertem a megjegyzett példányt. Utóbb órát kérte, mondván: «Tegyé ön egy dobozba.» Hoztam boltomból egy kis szekrényt, beletéven órát, elzártam és mind a két kulcsot zsebembe dugtam. Nehány vonást tett kezeivel a szekrény felett, és kért, hogy nyitnám fel. Megtettem — az óra eltűnt. «Megfogja találni ama nagy szobában», mondá ő és 20 méter távolságra eső elzárt butor-raktáromra mutatott. «Nyissa fel az ajtót és nyujtsa a szobába kezét» folytató. Elmentem, megtettem — és az óra tenyerembe repült.

«Nincs ellenére önnek, ha tanuk előtt ismételtetem műteteleit?» kérdém tőle. «Egyáltalában nincs» volt a válasz.

Én tehát meghívtam barátaimat, kikkel együtt naponta a legcsudálatosabb tüneményeket tapasztaltam. Boltomban bármelyik tárgyhöz nyult, az egyenesen hozzánk jött, kik a bolthoz vezető lépcsőn ültünk.

A légből varázsolt idényen kívüli gyümölcsöket, szőlőt, dinnyét, melyek akarataira kinyujtott kezeinkbe hullottak. A tényeket kérésemre azzal magyarázta, hogy léteznek a légben, tűzben és vízben szellemek, melyek csakis ott tartózkodnak és az embereknek engedelmeskednek. «Ha ön azon előkészítő műteteknek alá veti magát, melyen én mentem keresztül, ön is elsajátíthatja hatalmamat.» Azt állítá, hogy «Guru»-jával, ki Coshmereben lakik, táv-írda nélkül értekezik.

Midőn bizalmasabb lett irányomban, bizonyítványokat mutatott, melyekből meggyőződtem, hogy előkelő európai és indiai egyének tanuskodnak rendkívüli adománya igaz volta felől.

Egy reggelen a mahomedan eltávozott. Kerestettem — de nyomtalanul eltűnt.

Aki hatalmas mediumokat akar tanulmányozni, menjen Indiába, hol a «Guru»-k nemzetsége még nem szűnt meg létezni.

Egy pecsétnyomó kalandja.

«Medium» 1881. 577. sz.

Eveken keresztül birtokomban volt egy aranyos pecsétnyomó. Véletlenül eszembe jutott megvizsgáltatni, hogy aranyból van-e? Elvittem egy ékszerárushoz, ki csakhamar kiderítette, hogy sárgarézből van. Hazamenőben boszusan elhatároztam, hogy nem fogom zsebemet többé vele terhelni, és egy falon keresztül, messze, egy mély pocsolyába hajítottam. Három héttel azután találkoztam az ékszerárussal, szóba jövén a pecsétnyomó, azt mondta: «Kár volt eldobni a pecsétnyomót, mert csinos alakú és gazdagon aranyozott levén, megért néhány forintot.» Többé nem gondoltam a pecsétnyomóval, midőn egy napon nóm főlemlité, hogy munkaszekrényében, melyet rendesen zárva tartott, melybe rajta kívül senkisé nem nyulhatott, nagy ijedtségére egy pecsétnyomót talált. A mint kérelmemre megmutatta, döbbenve ösmertem fel azon tárgyat, melyet, hogy a pocsolyába dobtam oly kétségbevonhatlan tény, mint az, hogy létezem.

Másnap este egy spiritista-társaságban azon fölvilágosítást nyertem, hogy a szellemek megakartak engem a

felől győzni, hogy ők láthatlan tényezők lehetnek emberi ügyekben, ezen okból vették fel és rejtették nóm szekrényébe elhajított pecsétnyomómat.

Rhyl, 1881. febr. 18.

Aolf Lgors
tanár.

A levegőben.

— Elbeszélés. —

— Hilda! ha még egyszer . . .

Elhallgatott, szemei megteltek könnyel. Valami elfojtotta torkán a kitörő szót.

— Nos? Ha még egyszer . . . ?

— Nem; semmi, semmi. Csak valami eszembe jutott. De lásd, könnyögek, ne tekints többet abba az oldalpályába, tudod, ott a szögletben. Tudja isten, de valahányszor látom, a szívem elszorul, fejem szédül és kénytelen vagyok a kötélbe kapaszkodni, hogy le ne bukjam.

— Milyen gyerekség, — nevetett Hilda, miközben fáradt közönynyel huzta le deli tagjairól a selyem-tricot-t, melyet a ma esti előadásra öltött volt magára. Nehezen ment. Ha a rongydarab olyan tapadó, olyan szerelmes, kell hogy szive legyen annak.

— Ne neved, kérlek.

Hanem Hilda csak annál jobban nevetett s egyszersmind ölébe kapva Róbert szöke fürtös fejét, ideges csókokat halmozott homlokára. Róbert szemei fellángoltak, keble zihált, mint fulladónál.

Mikor aztán elérte azt a határt, melynél tovább neki nem volt szabad mennie, kényeztetően megveregette arcát s komolykodó rábeszéléssel szólt:

— És már most eredj szépen haza; ma este nem szükség, hogy hazakisérj.

— De Hilda . . .

— Csitt! Semmi ellenvetés. Mondtam már, akarom.

— És ha én megtagadnám az engedelmisséget?

— Azt nem fogod tenni, — veté oda Hilda gunyos mosolylyal vonva össze szemöldeit.

Róbertet feltüzeltelte az ellenállás. Egy lépést tett előre s megragadva a szép kötélánczosnő kezeit, epedő sóvárgással sugta fülébe:

— Mindenre kérlek, ne beszélj így velem. Szeretlek, te is szeretsz, mi gátol benne, hogy egészen enyém légy? — s ajkai csaknem érintették a festéktől csak imént megszabadult illatos arczbőrt.

— Nem, nem, nem, toppantott Hilda türelmetlenül járva fel s alá a könnyü köpenyében, melyet az esti hivesség ellen öltött magára. — Legalább ma este nem. Kérlek ne unszolj!

— Ugy hát valld be, hogy minő czélzataid vannak? — ismétlé Róbert kérő, csaknem siránkozó hangon.

— Eh mit! végre is bocsáss, nincs időm, — viszonzá Hilda durva szeszélylyel, s kísérletet akart tenni a távozásra.

Róbert elébe állt.

— Nem engedlek, nem! Isten és ember előtt jogom van ehhez, ki kárhóztathat azért, ha védem kincsemet?

— De uram!

— Szeretlek! . . .

— Nyomorult!

A száraz virágcsokor, melyet ujjai morzsolgattak, szeme közé repült Róbertnek s tompa koppanással hullt a földre. Szétszórt levelei busan szállingóztak a levegőben, mint valami széttépett lélek gyászos foszlányai.

Ah milyen nyomorult, szánandó és ügyetlen volt, amint

utána hajolt a földre, hogy fölvegye, ki is nem szánta volna meg szegényt!

Aztán megszólalt lassu, száraz hangon, melyet az elfojtott szenvedély rekedté tett.

— Magammal viszem . . .

Hangja megcsuklott, szemei könnybe lábbadtak s izgatottságtól remegve folytató:

— Magammal viszem ezt a szegény megbántott virágot. Éljen ön boldogul, élvezzen, mulasson. De majd ha egyszer megtörve, betegen, lenézve fog utcázó-utcázóra kóborolni, jusson eszébe, hogy volt egy, aki igazán hü szívvvel szerette, s aki boldog lesz, ha szerelméből az utolsó kortyot felhajthatja minden szeméjével és iszapjával, hogy aztán meghaljon bele. Isten önnel!

Lassan, nyugodtan távozott. Vissza sem nézett, hogy láthatta volna Hilda ajka rángásán a lenéző mosolyt. Pedig kitudja, ha látta volna, talán ez egyetlen mosoly elég lett volna, hogy örökre kigyógyítsa céltalan szerelméből az érzelő bolondot.

*

Hilda nem volt valami pénzsovár lény, de tetszett neki a Mammon, amint közönyösen, érzéketlen unatkozással néz maga elé. Elbájolta az az önbizalom, amely nem kér és nem fenyegetőzik, egyszerűen csak fölteszi a kérdést! Igen, vagy nem? s a gonosz már tudja hogy igen.

Az éjjel a pezsgőtől kissé mámorosan tért haza. Sokáig s mélyen aludt. Amint fölvetette selyemszerű szempilláit, a nap már hanyatlóban volt s odatüzött bágyatag fényével ablaka csukott redőire. Ah de milyen hideg, milyen halvány és sárga fény volt az. Unatkozva ásitott bele a világba, és spleenre és migrainre hangolt. Hilda gondolkozott, hogy elhagyja-e puha, meleg ágyát? De nem, nem érdemes egy ilyen csuf napért. Végig simította arcán finom fehér ujjait, s a gyöngye érintés visszanyomta rajta az ébredő vért s fehér sávokat hagyott hátra maga után. Aztán befelé fordult s meddő merengésekbe merült fel szenderében.

Az a Róbert, az a Róbert! Nem hagyta nyugodni egy percig se: mindegyre előtte állott bus és epedő tekintetével, hallotta mormolni utolsó szavait, melyeknek minden szótagja csodálatos élénkséggel vésődött emlékezetébe.

— Magammal viszem ezt a szegény, megbántott virágot . . .

Az ördögben is! . . . Hirtelen elhatározással felugrott s könnyü, bő pongyolát öltve tagjaira, az öltöző asztal elé állott. De tudja isten ma sehogysem ment semmi. Haragudott a szobalányra, ki hidegen hozta be reggeli csokoládéját, haragudott a bontó-fésűre, mely össze-vissza tépdeste száraz, megtört hajszálait. Makranczosan meritte bele firtjeinek hullámzó tengerébe, s egyszerre fájdalmasan felsziszent. Csirr! A fésű kiesett kezeiből s a másik pillanatban már darabokra törve hevert a földön.

Szent isten! Az a gyönyörű kis fésű, arany-keretével, gyöngy foglaltányaival. Egy ismeretlen imádó titkos ajándoka, úgy küldték lopva, megnevezetlenül, ki is lehetett az a bohó!

Elkomorult. Babonás volt mint minden nő, ki csak érzelmeiből táplálkozik. «Rosz jel, rossz jel» suttogta önfeledten, s amint szemei mereven tapadtak a csillogó darabokra, összerezzen s újra az ő halvány, szemrehányó alakját vélte megpillantani, amint némán hajol a tört eserepek után s ajkai gépiesen megnyílnak:

— Magammal viszem . . .

Hahaha! Minő örültség. De már ideje lesz öltözködni is, különben még elkésik az előadásról. Igen, igen, az előadás! Az bizonyosan feledtetni fogja izgalmaikat; a gázlámpák fénye, a virágbokréta illata, a zene hangjai, mindez elfogja altatni küzdő lelkiismeretét, új irányba fogja terelni figyelmét. Csak a Róberttel való találkozás aggasztotta kissé. Szent isten! milyen találkozás is lesz az!

Hogy milyen találkozás lesz? Hát bizony semilyen; egészen közönséges, egészen mindennapi. Ugyan hagyjuk csak. A dolgok soha sem olyan félelmetesek, mint a nőknek az aggály festi elénk. Sokszor tartunk valamitől, ami, ha bekövetkezik, egészen észrevétlenül, nyom nélkül halad el fejük fölött.

Róbert ott állott az öltöző ajtaja előtt. Ezeknek az embereknek, kiket foglalkozásuk a föld fölé, a levegőbe szólit, a magasság, melyben dolgoznak, bizonyos ideális, ábrándszerű életnézetet kölesönös, kékes szemeit léveteg merengéssel jártatta az ürben, szórakozottan eregetve szivarjának bodor füstjét, s amint Hilda elhaladt mellette, gépiesen emelte meg előtte kalapját.

Csak hogy ez is megtörtént. Tehát minden rendben van, semmi sem történt. Most már nyugodtan adhatja át magát szerepe kaczer gondjainak.

Az előadás megkezdődött és Hilda sohasem végzi mutatványait, nagyobb bravourral, mint most. A közönségen a tetszés és csodálkozás moraja futott végig. Délceg gavallérok összenéztek: «a kis Hilda ma nagyon, nagyon kedves.»

Mit? kedves? Hisz ez még semmi sem. A java csak most kezdődik. Ma valami új mutatványt is befognak mutatni. Semmit sem hallottak önök erről? Ime nézzék!

Róbert elhelyezkedett a libegő trapezen. Néhányszor meglóbálta magát, hogy megtalálja a súlyegyet. Aztán erős karjai egy emelintésével felkapta s maga mellé ülteté Hildát. És tagjaik összekulesolódtak, Róbert újra érzé a selymes, lágy, meleg érintést, mely esztét vette, aztán Hilda diadalmas mosolylyal, esókot intve, tekintett maga körül, egy affektált kis síkójjal hátravetette magát s ott függött a negyven láb magasságban, ég és föld között, lehulló arany hajával, kiterjesztett gömbölyü két karjával.

Róbert izmai megfeszültek, szemei fellángoltak. Mit? nem az övé? Hát nem ő-e az ura életének és halálának e perczen? (Melle zihált, tagjai reszkettek e gondolatra.) Ugy van. Hiszen csak egy lankadás, egy piczi tágitás a kapcsan . . . ime . . .

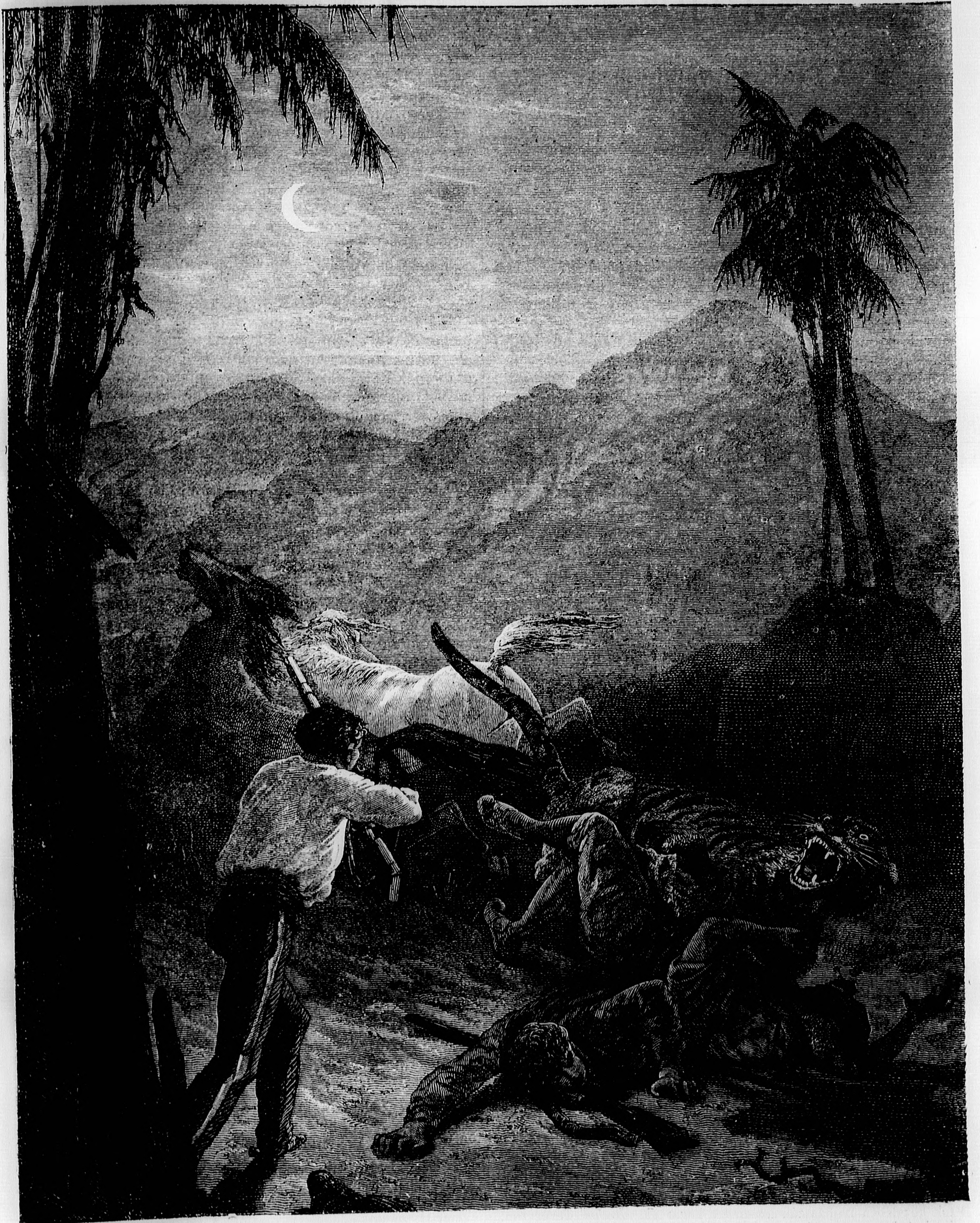
Didergő borzadály futott végig a termen. Mindenki felállt, s kirohant. Róbert utána kapott karjaival. «Nem nem!» Ah! Az az ordítás az velőtrázó volt. Egy pillanatra siri csend állt be.

A padozaton két holttest feküdt. Két holttest egy szál hervadt virágért. Az egyik össze-vissza zuzva a felismerhetlenségig, a másik, mosolygón, üdén, sértetlen. A halál letette előtte fegyverét, s mintha szellő-alakban lopózott volna hozzá, meglobogtatta szőke firtéit s fülébe sugá:

«Megbüntettelek, de meg nem esonkíthatlak. Nem, nem.»

Aztán felkapta szárnyain a keringő elhaló ütemeit s titokzatos suttogással vitte, ki, ki, a szabadba, erdőn, hegyen keresztül, egész a végtelenségig.

Várnai B. Sándor.

Élethalharcz egy tigrissel.

SPORT.

A madarak vándorlása.

LAKATOS KÁROLYTÓL.

(Folytatás).

Mely madarak költöznek el tőlünk, azt sok volna elősorolni; annyit azonban mondhatok, hogy a mi madarainknak legnagyobb része költöző.

Legelső a költözők között a *havasi fölleng* (*Cypselus alapinus*). Ez már július utolsó napjaiban vagy augusztusban utnak indul az egyenlítő felé, be Afrika belsejébe, (azonban egyesek néha Spanyolországban telelnek), néha pedig csak épen *május elsején**) érkeztek meg hozzánk.

A föllenget követik azután tarkasorban a többiek, a sárgarigó, a kakuk, a gólya. Ez a vonulás első stádiuma: jóval ezután következik csak az igazi, midőn hűvösödni kezdenek az éjszakák és a meleg csökkenése észrevehetőbbé vál. Ekkor elhagynak bennünket többi melegebb égalji madaraink. Eltart a vonulás egész deczemberig, a midőn egy kis ideig nyugalom áll be. Erre azután nemsokára kezdetét veszi a visszavonulás.

E szerint tehát kicsinyenkint távoznak el madaraink — ahoz képest t. i., a minő mérvben a légmérsék átváltozik. A melegebb égaljat kedvelők előbb, a kevésbé meleget kedvelő madarak később távoznak el tőlünk, midőn ugyanis a rendre kihülő lég (éjszakeről dél és keletfelé) távozásra inti őket, azaz, midőn az áthült légrétegek területéről a madarak menekülni igyekezve keresik a mindinkább hátraszoruló melegebb légrétegeket, melyek őket dél és keletre vezetik, a tengereken a légáramokat követve, melyek láthatatlan légi útvonalait képezik.

Augusztus első felében távoznak el tőlünk egyesével a zöldvarjak (*Coracias garrula*), a kakuk, gyurgyalag (*Merops apiaster*), sárgarigó (*Oriolus galbula*). Második felében távozik az éjelifecske (*Caprimulgus europaeus*), kék-begyike, nádiveréb, — továbbá eltávoznak az u. n. álfülemülék, és a pocsájok. Szeptember kezdetével: a szöriszarkák, légykapók, fecskék, a banka, haris és csérek, sőt néha már a nemes kócsag is; közepével a gerliczék, fülemilék, kerti fülemilék (u. n. poszáták); szeptember hó végétől okt. közepéig utrakelnek a ragadozó madarak, pacsirtafajok, a fűnj, gémfajok, szélkiáltók, (az *arguata* vonulása gyakran eltart november végéig, sőt deczember első napjáig is), viziiramok (porondlakó snepfék) s más szalonkafélék, — továbbá a bibicz, szárcsa, vizi-tyúk, vizi-csirke, s több kacsafaj; október közepétől november elejéig; Európából ott hol vándormadarak: a vörös-begyék *egy része*, de csakis akkor, ha hideg az ősz, mely esetben Déleuropába és Északafrikába vonulnak (egyeseket azonban a leghidegebb telekkel is láthatni); utrakelnek továbbá a galambok, vándorrigó fajok, barázdabillegető, a vadkacsák

*) Bámulatos e madarak költözésében a pontosság: mindenkor május elsején legfeljebb 2-ikán érkeznek meg egész Európában, Németországban ugymint Spanyolországban. 29 évi megfigyelés bizonyítja ezt, mely idő alatt csak két esetben volt kivétel e pontosság alól. Épen ilyen pontosan meghatározott időben hagyják is el tájainkat. — Majdnem hihetetlen, mily gyorsan érik el céljokat a lég ez igazi urai, melyek bogaraktól, legyekből álló eledelőket keresve a pitymalló hajnaltól egész késő estig folyvást merész ivenekben hasítják a levegő rétegeit. Öt napi rövid idő, — és ők túl vannak az egyenlítőn; ismét egy-két nap és valahol a jó reményfok közelében hajhásszák az afrikai bogarokat (*Brehm, Term. tud. Közl. 1879*)» pag. 173.

még hátramaradt része, és a vadludak s általában minden még el nem távozott költöző madár utrakél.)*

A visszavonulás alkalmával hozzánk legkésőbb érkező madarak legkorábban hagynak el bennünket, és ellenkezőleg a legkorábban jövők a távozásban az utolsók között vannak. És ennek oka szinte a légáramlásokban gyökeredzik. Ugyanis azon madárfajok, melyek korán érkeznek, kevésbé fogékonyak a légmérsék kihülése iránt s ennél fogva képesek a légmérsék változásainak nagyobb fokát bevárni: míg ellenkezőleg a későn jövő madarak, mint melegeket kedvelők a hideg iránt érzékenyebbek lévén, ennél fogva a lég legkisebb mérvű kihülése is befolyással van rájuk, és távozásra kényszeríti őket.

Azon madarak (rendesen gyöngye szervezetűek), melyek valamely okból el nem távoztak rendes vonulási idejükben, az ősz teljes beállta után *nem bírják utjokat meglegelni*, s elpusztulnak.

Ha a lég annyira kihült, mint azt az éjszakeről jövő madarak megkívánják, akkor a tőlünk melegebb égely alá telelni menő szárnyasokat éjszakeriak váltják föl, (igy a többi közt: *Falco aesalon*, *Archibuteo lagopus* sat., ez utóbbi nyaranta is találtatik nagyobb számban, azonban csak télire jó hozzánk), mert ezek nem távoznak a mi madarainkkal Afrikába telelni. Ezt a jelenséget *Herman Ottó* ur — a madarak vándorlásának okait a fészkeléssel hozván kapcsolatba, — következőképpen magyarázza: Az útesoportok összessége a rajta terjedező madarak fajai, ezeknek szervezete s az abból folyó életmód szerint, mely utóbbi ismét főként a fajszaporítás, tehát fészkelés dolgában bizonyos helyekre utasítja őket — az útesoportok összessége, (mi alább tárgyalandjuk) mindezek szerint két jelenséggel ismertet meg bennünket. Az egyik az, hogy némely éjszakeri madarak nálunk telelnek, tehát nem mennek a mi vándorainkkal Afrika titkaiba, az egyik jelenség tehát az, hogy sok madár fészkelése szerint valóban éjszakersarki s mindig a sarki jégvilág szélét tartja megszállva, vagyis nyaratszakan, a midőn a jég fogy, tehát határa a sark felé hátrál, e madarak is feljebb húzódnak, télben ellenkezőleg a jég terjedésével lejjebb kerülnek. Ez tehát egy vonulási öv, melyet jégszélínek nevezünk.

A jégszéli öv, Izland nyugoti és Anglia keleti partján éri el legdélibb kiterjedését, s innen terjed részben önálló hálózatként Európa és Ázsia éjszakeri partvidékein és tengerein, Izland-Grönlandba elhágva, tengeren át a Spitzbergákra is átesap, hol Marokkóban telelő alakokkal is összejön! de kiterjed Svéczia nyugoti fjordvonalára is Jan Mayen felé. Svéczia éjszakeri fokánál ismét ágat bocsát a Fehér-tenger torkolata felé. Novaja Zemljába hol Marokkó, Tunis és Tripolisban telelőkkel találkozik. Innen az Ob folyó torkolata felé veszi magát s megkerüli egész Ázsiát, hogy végre Kamcsatka félsziget keleti partján illetőleg déli csúcsán túl egyfelől Japánig menjen, s végre másfelől a nyugoti gömb félfelé elvonhassa magát. — Ugy tapasztaljuk tehát, hogy ennek a jégszéli vonuló övnek bizonyos önálló sajátága van, s hogy mint ilyen egybekapcsolja azokat az útesoportokat is, a melyek a kiindulási pontok szerint Európára és Ázsiára terjesztik hálózataikat. — Ez az egyik jelenség: a másik önként kifolyólag az, hogy más fajok számára a jégszéli öv határokat szab. A mozgalom jellege a maga egészében tehát kettős, egymást követve lüktető, azaz: a midőn a jégszéli öv madár-alakjai

*) Vannak rendek, melyeknek csak némely faja költöző madár, így péld. a sármányok közül a *sárgyóka* (sarmantyú, *Emberiza citrinella*) nálunk állandó, úgy szinte a *sordély* is, (*Emberiza miliaria*); a pacsirták közül pedig a *pipiske* (bubos pacsirta).

télben délibb pontokra vonulnak, akkor a mérsékelt öv alakjai (tehát a mi vándoraink is) a forró öv felé közelednek, és a midőn a jegek széle nyárbán hátrálva magával viszi alakjait is, akkor a mi alakjaink is felnyomulnak — haza.*)

A költöző madarak vonulás iránya változik az idő és az ország földrajzi viszonyai szerint. Európából a madarak rendszeren *északkeleti* vagy *délnyugati* irányban költöznek.

Budapest környékének madarai Olaszországon át jutnak Tripolisba és Tunisba, Erdély madarai a Nilus-felé tartanak, a Németországból jövők pedig Spanyolországot ejtve útba költöznek át Nyugat-Afrikába (Brehm).

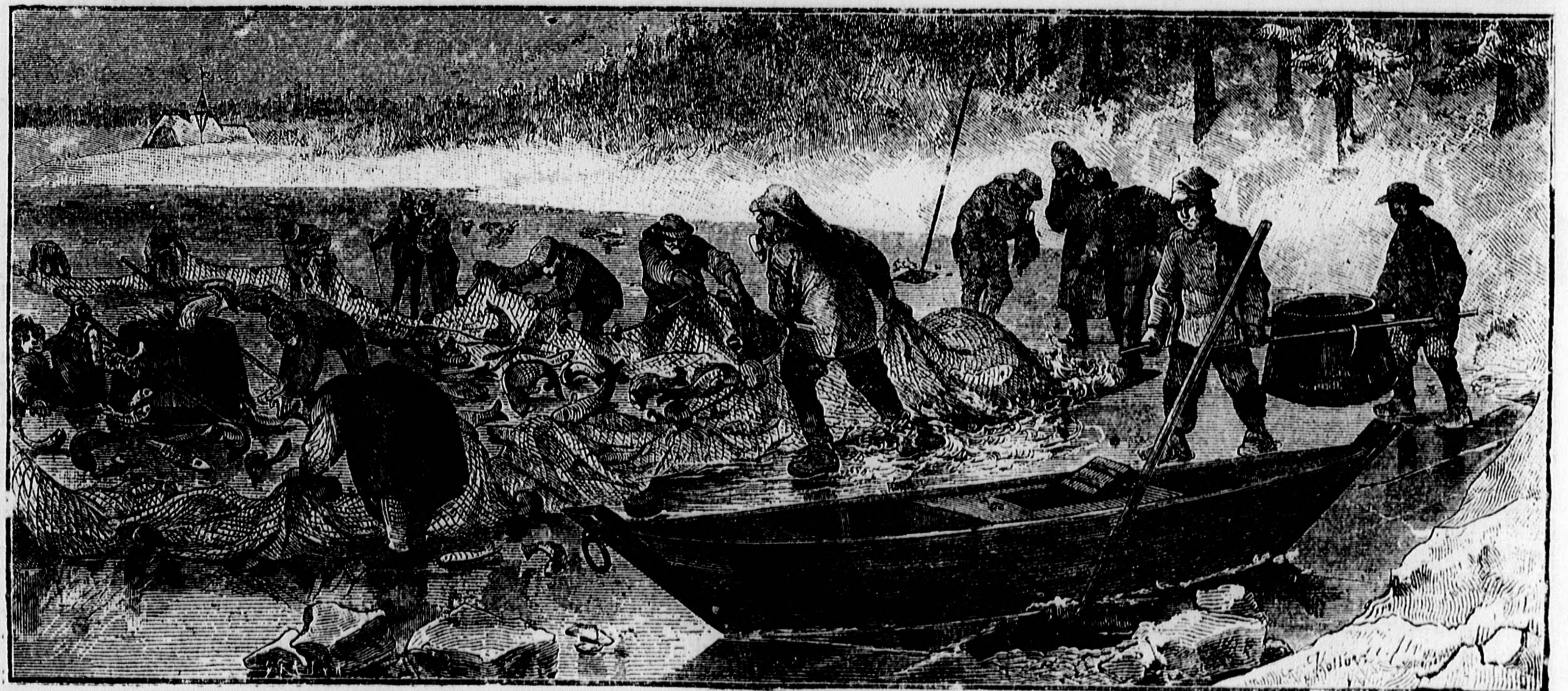
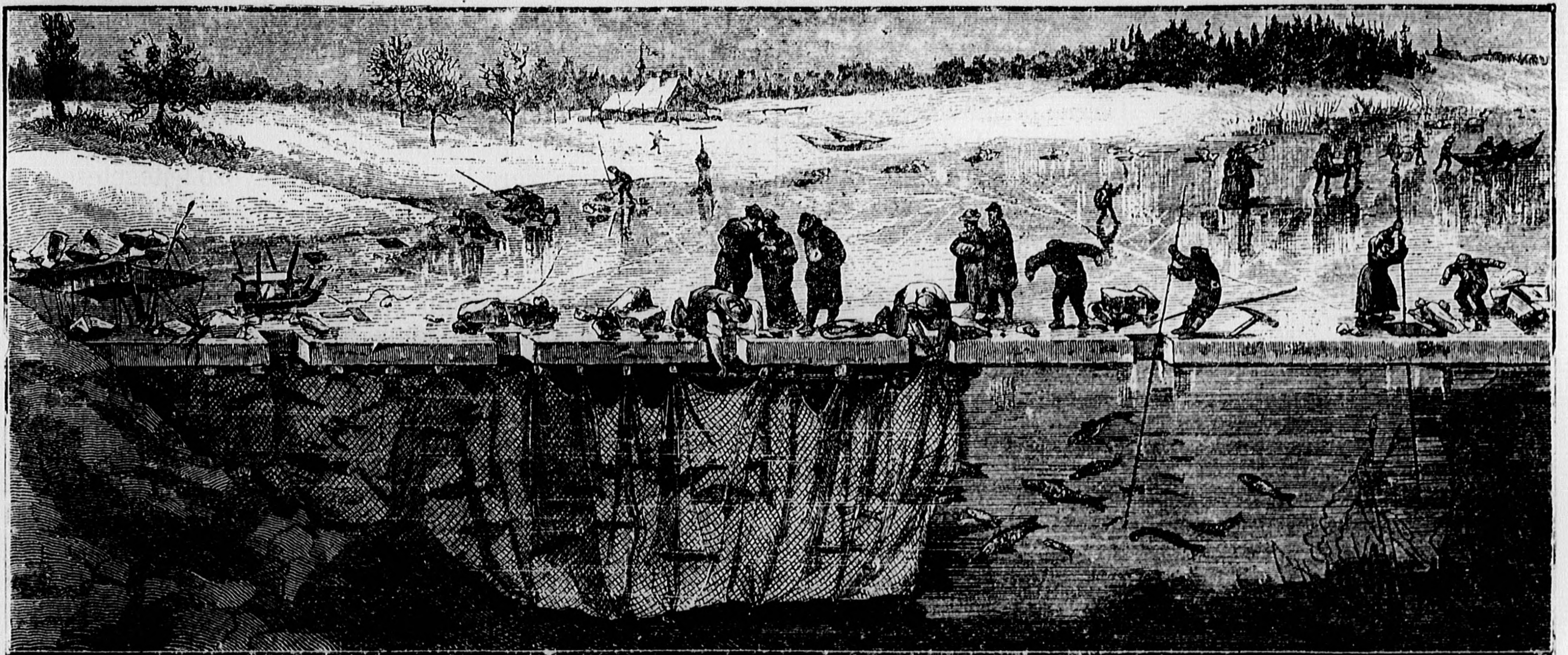
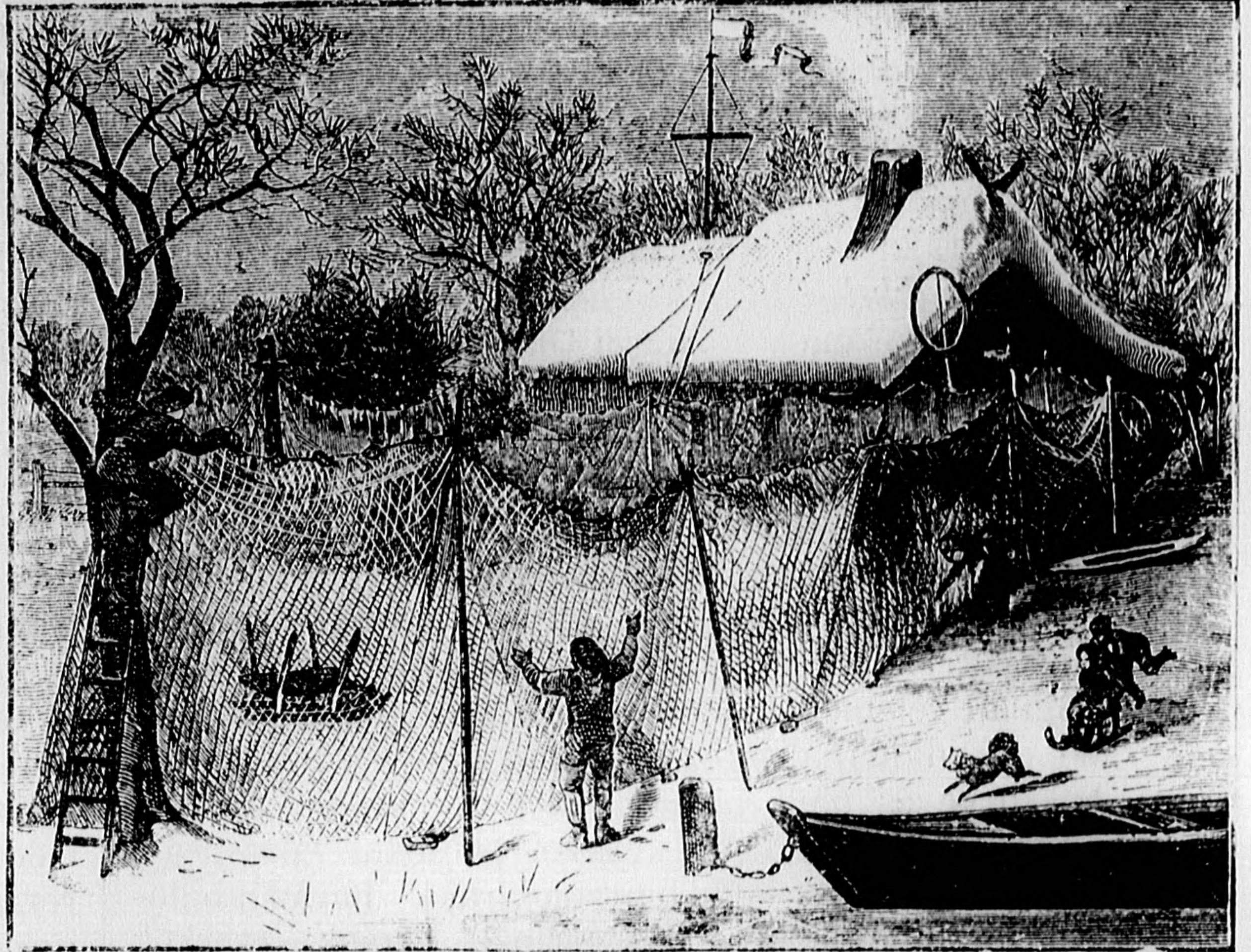
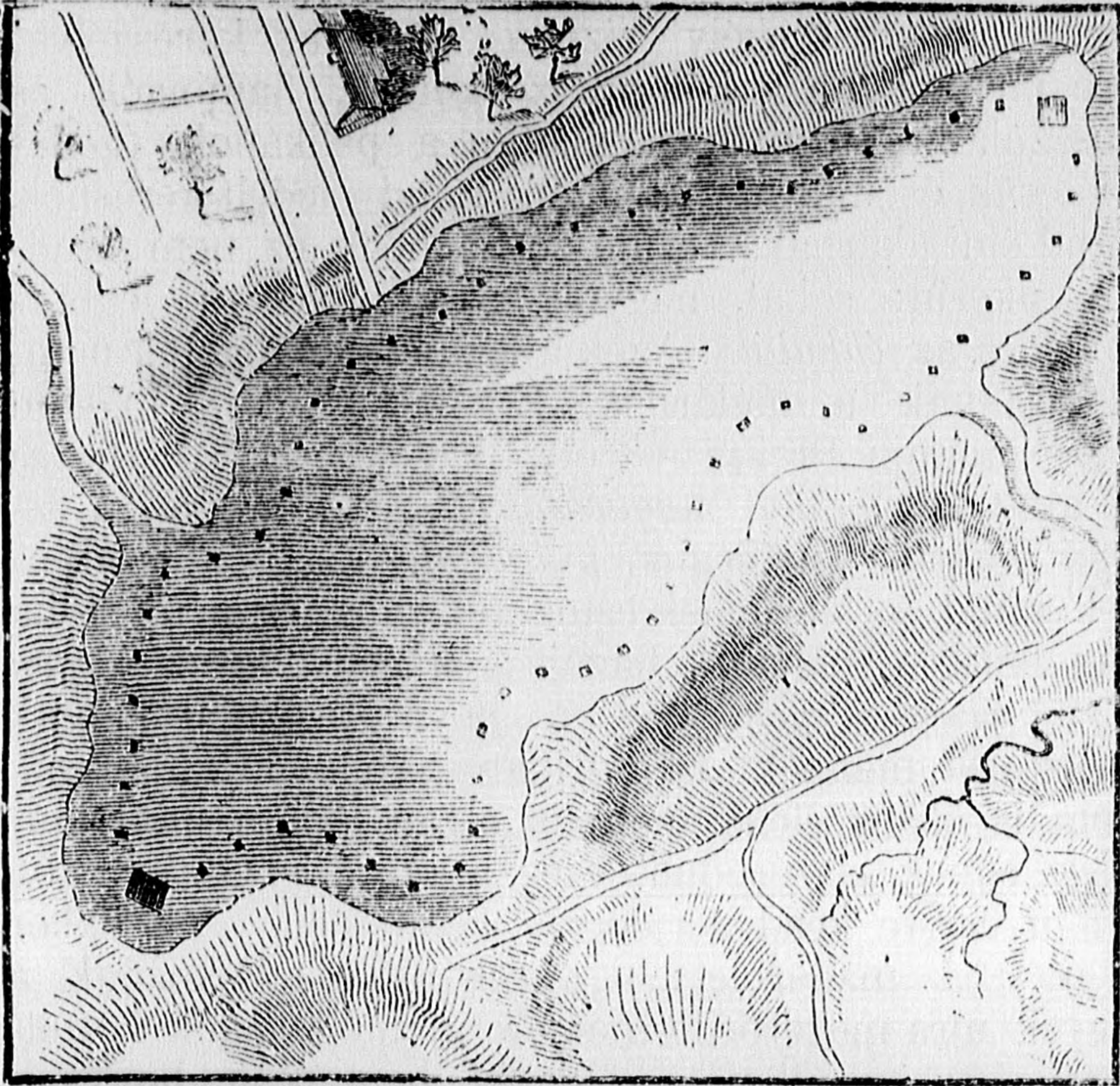
A tőlünk ősszel eltávozó madarak téli tartózkodási helye nagyon terjedelmes, kiterjed az Európa déli részétől valószínűleg Afrikának egyenlítőn túli részeig is. Európa déli országaiban, Francia, Spanyol, Olasz, Görög, Oláhországban telelnek a pacsirta sólyom (Falco subbuteo), rázó (Pandion haliaëtus), kányák (Milvi), rétiölyvek (Circi), a szürke és nádi sármányok (ez utóbbi nálunk, állandó madár), a seregély, mezei pacsirta, veresbegy, réti pipiske, sziklárók (vagy hantmadarak), barázdabillegetők, vadgalambok, lilék (Saradrius), gémelek, cserkók (esérek, másképp halászmadarak), a bibicz s végül a fűrjek egy része. Észak-Afrikában, Egyiptomban: a törpe sólyom, kurtafarkú sas, (Aquila imperialis), réti-sas, kígyász sas (Circaetus gallicus), hosszúnyakú keselyű (Gyps fulvus), halvány rétiölyv (Circus pallidus), vörösfejű szőrisszarka (Lanius rufus, kőszáli fölleng (Cypselus alpinus), szürke légykapó, kékbegyű, vörösfarkú fülemile, bűdös banka (vagy bobuta), a barázdabillegetők több fajai, néhány faja a hantárók (sziklárók)-nak (Saxicola,) és a görlek, továbbá a parti vagy fűtyülő snepfek (Charadrius), általában az összes szalonkafélék és más gázlók, valamint minden költöző európai úszó madár. A forró égöv alatt és valószínűleg az egyenlítőn is túl telelnek; a véresék (Cerchneis), a törpe sas (Nisaetas pennatus), a gyurgyalag, a fecskék minden faja, a száricsóka, kakuk, sárgarigó, több légyfogó faj, a haris, fülemülék, kertifülemülék (poszáták), álfülemülék, bakesók, gólyák, darvak és balták. Több madárnak tulajdonképeni téli tartózkodási helyét máig sem sikerült az utazó ornithologoknak kipuhatolni, mert utjuk a szó betűszerinti értelmében elvész a távolban, Afrika belsejében; ilyenek péld. a kakuk, kétféle házifecskék, a sárgarigó sat., a melyek az utazó bűvárok véleménye szerint az egyenlítőn túl ismeretlen tájakon töltik el a téli hónapokat. Hanem ez még nyílt kérdés. Általában az, hogy madaraink az egyenlítőig vagy azon túl is el mennek-e? kétséges; azt pedig, hogy ott némelyek fészkelnek-e? már éppenséggel nem tudjuk. Brehm azt állítja, hogy a tőlünk Afrikába költöző madarak közül egy sem találja ott hazáját: fészket, családi tűzhelyet egy sem épít ott. — Hogy is lehetne azt hazának nevezni, ahol annyi veszélyel, annyi nélkülözéssel kell megküzdenniök, ahol a nyomor sokszor igazán a legkeserűbb alakjában nehezedik az istenadtakra. És ez alig is lehet másként. Gondoljuk csak meg, hogy falánk kakukkok, sárgarigók, ezer és ezer más, eledel dolgában nagy igényeket támasztó madár kerül aránylag kis térre össze: hogy birna tehát az a tér annyi eledelt szolgáltatni, amennyit mind e madár igényel. Élénken színezett képét adja ennek Brehm saját megfigyelése szerint: «Az eledelben gazdagabb tengerparti vidékeken sokszor beláthatatlan messzeségben a legtarkább képét alkotják a különböző madarak: A *Limora* (dotyósnepf) vezérlete alatt ott látjuk a kisebb-

nagyobb szalonkák ezreit a parton ide-oda futkosva, morogva, vagy a sekély vizben gázolva, keresgélve; mélyebre mennek be a különböző gémelek, flamingók és más hosszúlábú tekintélyek, azután a pelikánok (gődények), kacsák és más úszók. Ezek mind eledelt keresnek, ezek mind élni akarnak. Természetes, hogy ez nem mind-egyiknek sikerül; sokat, nagyon sokat utolér a legborzasztóbb sors, az *éhhatal*». Azok a festői pálmaligetek nem-sokat nyujtanak a madárnak. Észak-Afrikában magam láttam — mondja Brehm — oly ligeteket, hol a diszes pálmák alatt *egy lábnyi magasan volt fedve a talaj a vetési varjú* (Corvus frugilegus) *hulláival*. Ezek a szerencsétlenek mind az éhségnek estek áldozatul. Ez a mostoha föld nem lehet e madarak hazája: ez nekik igazi *idegen ország*, a rideg *idegen föld*, a hova a madarak csak *kényszerűségből* mennek. Az Afrikába költözött madarak élete nem is olyan élénk, nem is olyan vidám mint nálunk; elszélednek, elszóródnak még a párok is. Csak midőn a szerelem érzete kezd gerjedezni keblökben, csak akkor élénkül meg a madárellet: a párok újból találkoznak, a régi frigyek újra megerősítettnek és új házasságok köttenek; csak ez az állapot költi fel bennük a honvágy érzetét, ez inti őket, hogy most már vissza kell térni az igazi hazába, a hol a szülői hajlék állott, a hol az eledel gondjaitól menten oly játszói örömelekben, oly édes megelégedésben folyt az élet. És a vándorok ismét utra kelnek, hogy újból megmérkőzve az Óceán viharaiival, felkeressék igazi hazájokat, a mi földrészünket.»

Egyébiránt daczára Brehm fönti meggyőző fejtegetéseinek, mégis némi kétség fér ahhoz, hogy vajjon a tőlünk télire távozó madarak csakugyan nem költenek-e idegen helyen? mert ugyan ki a megmondhatója annak, vajjon hová-, meddig mennek madaraink Afrika belsejébe? mit mivelnek ott hazájoktól való távollétök ideje alkalmával? ezek oly kérdések, a melyekre mai napság nincs senki, ki biztos feleletet tudna adni. Pedig e kérdések igen felette fontosak, és megfejtésük által a tudományra megbecsülhetlen fény derülne a madarak mozgalmát illetőleg. — Az, hogy mi okból utazik több faj oly messzire, holott százmért-földekkel idébb kellő hőfokú égájjal bírós elegendő élelmet nyujtó tájakon települhetnének le? ideáig rejtély, melyet eddig senkinek sem sikerült megfejtteni. Tudásunk csak annyira terjed, hogy a madárseregek — némely fajokat kivéve — Afrikába vonulnak. Azt, hogy mi történik odafön a légben, a beláthatatlan magasban, azt persze nem tudjuk. Hogyan jutnak el a vándormadarak céljokhoz s mit mivelnek azután, ki tudná megmondani!

Hogy a madarak évről évre ugyanazon rendben s azon időben jönnek vissza s hagynak el ismét bennünket, az magyarázatát leli az évszakok légmérsék változásai okainak állandóságában, melyek mindig ugyanazok, bizonyos időben ujjulnak meg, ennél fogva a madarak vonulás ideje sem szenved változást, rendkívüli eseteket kivéve, a melyek azonban szoros összefüggésben állanak az évszakok légmérsék változásainak okaival. — A mi azt a kérdést illeti: hogyan igazodnak el a madarak utaikon? mi szolgál segítségükre utazásaik közben? mi kalauzolja őket a meghatározható vonalakon végig? — erre persze nehéz meggyőző feleletet adni, de igen valószínű, hogy utazásaik közben ésszerű kiszámításuk, tapasztalataik és meggondolásuk szolgálnak segítségükre, mert tény, hogy a vonuló madárseregeket mindig tapasztalt koros példányok vezérlik, melyek az utat igen valószínűleg már többször is megtették. Egyébiránt a *levegő vonala*, s a magasban röpdülő madarak *rendkívüli kiterjedt látóköre* oly tényezők, melyek megkönnyítik a tájékozódást a vonulásnál. Az, hogy a

*) «A nagyut,» pag. 29—30.

Téli halászat.

A zergevadászat.

vándormadarakat az ösztön vezérelné, tehát egy olyan tényező, «mely az állatot arra bírja, hogy öntudatlanul is a czélszerűt cselekedje» — régi, elkoptatott mondás, melyből semmit sem tudunk meg, mert az ösztön szabatos definitiója lehetetlen: nincs éles határvonal közte és az öntudatos cselekvés között s épen ezért lehetetlen a cselekvések biztos osztályozása — mint *Herman* igen helyesen mondja.

(Folyt. köv.)

A lóidomításról.

Segítségék. (Hülfe.)

Minden eszköz, mely a beszédet pótolja — mely a ló vezetésére szolgál, melyel a lovas magát a lóval megérteti, segítségnek nevezetik.

Ilyenek a szárok különféle meghuzásai, a czombok nyomásai, a sarkantyú érintése, a felső test tartása, nyelvcsattantás, vesszősuhogtatás, vesszővel való megütés, a lovarda ostorral való meglegyintés, annak felemelése és leeresztése stb. stb.

A segítségék megfelelőek legyenek, tekintetbevé a szándékolt czélt, a ló érzékenységét, vérmérsékletét (temperament) s ügyességi fokát.

Az elősorolt segítségék egy része, *hallható* más része *érezhető*. Hallható segítségék csak pótlovaknál (Remonte) alkalmazandók az érezhetőkre való figyelmesség felébresztése végett.

A segítségéket akként kell alkalmazni, hogy a ló azoktól meg ne riadjon; a riasztó módon adott segítségék, durváknak neveztetnek, a jó segítségék azok, melyek összevágóak. Vannak ezeken kívül még fokozott segítségék is (Verstärkte).

A nyelvcsattantás (der Zungenschlag) által a ló figyelmét a többi segítségék behatására költjük fel, a nyelvcsattantás a lovat élénkebb, összeszedettebb menésre ösztönzi. A nyelv felgörbitve a száj padlásra támasztatik, hirtelen visszahuzatik, a szárnak egyidejű felnyitásával.

Őrizkedni kell a nyelvcsattantást gyakran alkalmazni, a ló azt megszokná, s ezáltal megszűnne segítség lenni; — *felette illetlen dolog* a nyelvvel csattantani, ha társágban lovaglunk, illetlen az is, ha a lovardában egy néző a nyelvvel csattant.

A *beszéd*, egyes biztató szavak simogatással vagy a nélkül, egyes hangosan keményen kiejtett szigorú szavak figyelmeztetik a lovat, hogy — büntetés következik, ha abba nem hagyja rossz viselkedését.

A *vesszősuhogtatásnak* ugyanaz a czélja, ami a nyelvcsattantásnak, vigyázni kell, hogy a ló meg ne ijedjen.

A *ló valamely vállának érintése a vesszővel* olyankor, a mikor az valamely vállával visszamarad — *nő* lovasoknál gyakran előforduló segítség.

Az *alsó czomball való érintés*: mindkettőnek egyidejű odanyomása a lovat előremenni ösztönzi, s vele felvéteti az egyensúlyt: csak egy czombnak érintése megakadályozza a lovat az egyenes vonalról, az illető oldalra való letérésben. A czombokkal úgy kell a lovat érinteni, hogy ne a lábikra, de a lábszárcsont (schienbein) jőjjön a ló testéhez közelebb. Hogy mikor kell a hevederen s mikor mögötte működni a czomball — az az illető helyen mindig jeleztetik.

Sarkantyúval segítségkép akkor működünk, ha a czomb nyomása nem mutatkozik elegendőnek, sarkantyuzás alkalmával a láb hegye lefelé, de nem kifelé fordítandó: kifelé azért nem, mert akkor a sarkantyú a ló hasának igen csiklandós részeit érné.

A szükségtelen sarkantyuzásnak következménye a farkcsóválás.

Az eddig elősorolt segítségék, hallhatók és láthatók. Láthatatlan segítségék:

A *kéz működése*, mely a vezetésnél tárgyaltatott, a *felső czomb és a térd nyomása*, mely az igen érzékeny lovaknál, elegendő azok előre ösztönzésére.

Az egyik felső czomb és az egyik térd nyomása, az igen érzékeny lovat az egyenes vonalról való eltérésben megakadályozza. A *csipők előtölása* a felső testnek hátravetésével és a térdék illetve az alsó czombok csavar-szerű nyomásával összekötve a ló összeszedése végett alkalmaztatik, a midőn a kéz a szárokkal visszatart.

A *lábnaak a kengyelbe való erősebb nyomása* által a ló az egyenes vonalon tartatik meg, menése pedig gerjesztetik (bethätigen).

Csak az egyik lábnaak, a kengyelbe való nyomása a lovat oldalt lépni, az egyenes vonalról letérni késztetik. Csak akkor kell hathatós segítséget alkalmazni, ha az enyhébbel czélt nem értünk.

A futószár (longe) s az ostor segítségéket a gyalog idomításnál fogjuk tárgyalni.

Miután a nem hallható és nem látható segítségékkal való lovaglás a legszebb — azon kell lennünk, hogy magunkat ezen segítségék által értessük meg.

Még a látható és hallható segítségék se legyenek túlságosan láthatók és hallhatók.

Kellő lovas érzék. (Reitergeföhl) a segítségék összhangzó volta, türelem és szorgalom mellett nem lesz nehéz a kellő temperamentummal bíró lovat láthatlan segítségékkal vezetni.

Fenyítések. (Strafen.)

A fenyítések foka ép úgy, mint a segítségék foka, a ló vérmérsékletének, és idomítási fokának, ügyességének megfelelő legyen.

Élvül tekintendő, hogy a büntetés, a fenyítés, a kellő időben és mértékben, határozott modorban történjék, ha a ló a büntetés következtében engedelmeskedni készül, azonnal abba kell hagyni a büntetést, a büntetés tovább folytatása, a csökönösség előkészítője.

A lónak a kimerültségig való kergetése büntetés közben, igen hibás, mert, a kimerült ló nem képes sok esetben engedelmeskedni.

Haragból büntetni nem szabad, ha érzi az idomító, hogy türelme elhagyta, sokkal jobb ha abbahagyja a leczkét, sokkal kisebb baj, ha az engedelmisség kierooszakolását nem próbáljuk meg, mintha haragból szigorubban büntetünk, ha a lovat annak kimerültségéig kergetjük s magunkat is annyira kifárasztjuk, hogy sem mi nem vagyunk képesek az engedelmisséget kierooszakolni, sem a ló nem képes engedelmeskedni.

Ha haragból büntetünk, rendesen kijön a ló hatalmunkból, az pedig igen nagy baj.

«Vous vous fachez donc vous avez tors.»

Büntetni akkor kell, ha a ló vagy restség, figyelmetlenség, akarathány vagy ellenkezési vágy következtében a segítségékeknek nem engedelmeskedik.

Büntetni lehet a sarkantyúval, a vesszővel, a kantárszárokkal, a futószárral s a lovarda ostorral.

A sarkantyúval való büntetés a sarkantyúknak a heveder megett egyszer vagy többször ismétlődő, bökés-szerű belenyomásából áll, minden döfés után *azonnal* ki kell venni a sarkantyút a ló oldalából — mert a ló csiklandozása, a sarkantyúval való tartós fájdalom oko-

zás nem helyes és kártékony, a lábszárakat nem szabad messze oldalt elterpeszteni és onnan belevágni a sarkantyut, mert a fenítésnek meglepőnek kell lenni, nem szabad a lónak megriadni még mielőtt a büntetést érezte volna.

A vesszővel való büntetés szintén ugy alkalmaztassék, hogy a ló meg ne riadjon még mielőtt a fájdalmat érezte, — a lapoczkák valamelyikére alkalmazott ütés a lovat az előmenetelre ösztönzi, valamely oldalon a lovas alsó lábszára megett alkalmazott vesszőütés a czomb hatásának engedelmisséget szerez.

A szárákkal való büntetésről a félviisszatartás és meg-hökkentésnél volt szó, a futószárral és a lovardai ostorral való büntetés a gyalog idomításnál fog tárgyalatni.

Általában bővebben lesznek a büntetések a csökönös lovak idomításáról szóló fejezetben ismertetve.

Főfigyelem fordítandó arra, hogy az idomító lovas, mielőtt büntetne, meggyőződjék arról, hogy elég erősen ül-e; csak az esetben szabad büntetni, ha előre tudjuk, hogy győzni fogunk, — ennél fogva középszerű gyenge lovas, jobb ha nem büntet olyan lovat, melylyel szemben fölényéről nem biztos.

Vesszővel a ló lapoczkáit, szügyét s a lovas czombja megett szabad ütni, *a fejet soha sem*, először mert könnyen meglehet a ló szemét sérteni, másodsor mert az olyan ló, melynek fejét verték, mindég féltetni fogja azt, kezünknek minden mozdulatánál meg fog riadni, kapkodni fogja fejét — s a kantározás, tisztításnál is nyugtalan lesz.

Szem elől nem tévesztendő, hogy minden büntetés után, nyugodt haragnélküli modorban azt igyekezzünk a lóval megértetni, hogy büntetni csak hibája következtében szoktunk, s hogy nincs büntetéstől félni oka, ha segítségeinknek engedelmeskedik, egyszóval a büntetés után meg kell a lovat nyugtatnunk, a büntetésnek, nem riadozásban nyilvánuló félelmet kell eredményezni, de azon meggyőződést, hogy neki okvetlen engedelmeskednie kell.

Ha többedmagunkkal lovaglunk a lovardában vagy szabadban, csak ha nagyon szükséges, kell büntetnünk s akkor is csak úgy, hogy a többi lovasok lovait ne riasztjuk fel.

Igen kellemetlen az olyan lovas általában, ki úgy viselkedik, hogy a többi lovak figyelmét lovassától el s magára vonja; erről bővebben fogok szólni a társaságban való lovaglásnál.

(Folyt. köv.)

Téli halászat.

Képünkhöz.

Négy képen mutatjuk be a téli halászat legérdekesebb jeleneteit amaz olvasóink előtt, kik nem laknak valamely tó közelében s efféle látványban nem igen volt alkalmunk részesülni.

Az első kép a befagyott tavat ábrázolja madártárlatból. A tó jégborítékain egyenlő távolságban nyílások vannak vágya; melyek közül kettő nagyobb a többinél, mint-hogy a hálót ezeken eresztik be a vízbe s ezeken húzzák vissza. A halászatra kitűzött napon már jókor reggel munkához fog a mester összes legényeivel.

A munka első részét a háló lebocsátása képezi. A hálót a 2-ik kép mutatja; ugynevezett szárnyháló ez, de óriási nagyságu. A lebocsátás a nagy nyílások egyikén történik, s miután a háló lebocsátatott, a jég alatt rudakkal s favillákkal kifeszítetik. Magát a hálót hozzáerősített parafadarabok tartják fenn a víz felületén, alsó ré-

szét pedig, a zsákot, nehéz kövek segélyével a víz alá süllyeszti, úgy hogy a háló eleje széles nyílást képezzen. Ezt az által érik el, hogy a háló szárnyait jobbra s balra széthúzzák, a halak kitérésének megakadályozására.

A háló eme széthúzását a középső kép állítja elénk. A háló szárnyat nyílásról-nyílásra vezetik tovább a jég alatt, alsó részét ismét kövek által süllyesztvén le a tó fenekére. Mikor a háló így a partok mentében ki van feszítve, az átellenes nyílásoknál hosszú rudak segélyével fölzavarják a vizet, minek következtében a halak mind a hálóba usznak. A háló kihuzása a második nagyobb nyíláson át történik, a hol háló szárnyai szükségképen összeérnek, s az egész háló kihuzható. A háló kiürítését a negyedik kép mutatja.

Vadászati hírek.

Udvari vadászat. Az ötödik udvari parforce vadászat márcz. 4-én volt Göding mellett, a hova a körülbelül 40 lovas — urak és hölgyek egyaránt, — tizenkettőfél órakor érkezett meg különvonaton. Negyedóra mulva a falkanagy, ifj. Esterházy Miklós gróf jelt adott az ebek eleresztésére. Egy már előbb kibocsátott szarvas 45 perczig tartó run után Dobermannsdorf mellett hallalít adott. A társaság másfél órai lovaglás után Lundenburgba érkezett, honnét különvonaton délután 2 órakor indultak vissza. A királyon kívül jelen voltak a következők: ifj. Esterházy Miklós gróf falkanagy, Hunyady Kálmán gróf, Thurn-Taxis Sándor és Imre, Lichtenstein Rudolf és Solms Sándor hercegek, Apponyi Antal gróf nejével, Berchtold Zsiga, Kinsky Rudolf, Metternich, Wolkenstein Antal grófok, Colonel Primrose s a többi.

Rudolf trónörökös az egész télen kirándulásokat tett Bécs környékére sas és vidra vadászatra; mint legutóbbi számunkban jelentettük, a sas vadászat eredményes is volt, vidra azonban egyetlen egyszer sem került puskája végére. A balsiker a trónörököst mindazáltal nem hangolta le, s páratlan kitartással folytatja a vidravadászatot. Így márczius 2-án is újból kirándult Fischamendbe s egész nap künn járván, csak este tért vissza Bécsbe; 5-ikén ismét kirándult Fischamendbe, s pedig fenséges neje társaságában.

Az állatkertből. A tavaszi idényre nagyobb számban rendelt állatokból már megérkezett: egy pár fekete párducz, egy pár amerikai medve és néhány nagy majom. A ritkán látható állatok közé tartozó fekete párduczok bámulatos szépek, de rendkívül vadak. A szállítmány négyezer márkába, vagyis kétezer arany forintba került, s abból a párduczok ára ezeröttszáz arany forint.

Jávor-szarvas-vadászat. — Hohenlohe herceg, a király első udvarmestere és gróf Wilczek jan 4-én Bécsből Oroszországba, Wittgenstein herceg Beresina melléki jószágára utaztak jávor-szarvas vadászatokra.

A gödingi falkavadászatot a mult héten beállt fagyos idő miatt be kellett szüntetni. A mult hét keddjén az udvari bál miatt nem tartottak vadászatot. A master, gr. Esterházy Miklós, mult csütörtökön meglehetősen fagyos talaton vadászott. Ha az idő kedvez, minden kedden és szombaton lesznek vadászatok, még ápril havában is. A vadász-istállók Gödingen már teljes számmal vannak együtt, s a közelebbi hetekben élénk részvételre számíthatni.

A szalonkák már a mult hó közepén jelentkeztek. Kőszegen február 16-án Chernel Elek ur lőtt egyet. Az ország más vidékéről is jelentik, hogy szalonkákat láttak s lőttek. Szenvedélyes szalonkavadászok e jelenségből azt következtetik, hogy az idén bő szalonka évadra van kilátás.

Captain Mayne Reid, a híres vadász- és regény-író, kinek művei közül magyar fordításban is több megjelent, Londonban elhunyt. Regényei közül a Telivéreket a Vadász Lap közölte a mult évben. Ismereteseek ezenkívül a «Scalp-vadászok». «A fej nélküli lovas» stb. Mayne Reid 1818-ban Irlandban született és protestans papi pályára kellett volna lépnie, de kalandos lelke Mexicóba vitte őt, hol hét évig az indiánok közt élt, azokkal vadászva. Később az Egyesült Államok és Mexico közt kiűtött harezban katona lett és bátorsága és ügyessége folytán tisztí rangra lépett 1846 körül. 1849-ben a magyar szabadságharcz hírére egy szabad csapatot toborzott és segélyünkre akart sietni, Párisba érkezve azonban értesült, hogy már késő. Ezután Londonban telepedett le, s ekkor kezdé meg irodalmi működését. A tüzes, lelkes ifju, nagy szenvedélyvel írta egyik regényét a másik után, melyek legnagyobb része a délamerikai kalandos guerilla harcokat és az indiánokkal való kalandokat tartalmazza. — Captain Mayne Reid igen szép férfi is volt, s így a kaland a szép mexicói nővel, mit a «Telivérek»-ben leír — valószínűleg magával történt.

Élethalálharcz egy tigrissel.

Képünkhöz.

Három francia, kik tigrisvadászat végett jöttek Indiba, hírét vevén, hogy egy faluból egy óriási tigris kilencz embert ragadt el, több benszülött társaságában felkészült a ragadozó ellen. Az indulás előtt való éjjel az egyik vadász a nagy hőség elől a szabadba ment; biztosság okáért magával vitte fegyverét is. A ház ajtó elé állított őrt, ki elaludt, épen felakarta költeni, midőn nagy rémületére a tigrist egész közélről megpillantotta. Gyorsan rálőtt, a tigris azonban egy ugrással rajtok tört s mindkettőjüket leteperte. A lövésre a másik két francia gyorsan kiugrott a szobából s a fenevadat jelenkényen megsebesítették. A lövés azonban nem volt halálos, úgy hogy a tigris elmenekülhetett, magával vivén a szerencsétlen benszülöttet is. A francia vadász sértetlenül került ki alóla. Másnap a tigrist lelőtték, a benszülöttnek azonban csak esontjait találták meg. Az eset a mult ősön történt Benares közelében.

Vegyes sporthirek.

A «Sport-Egyesület» vasárnap, márczius 2-án, Hatvanban tartá idei közgyűlését. A rossz idő daczára is, közélről és távolból tagok szép számmal jöttek össze az elnök br. Podmaniczky Géza meghívására. Jelen voltak: Keleti Károly és Isaak István alelnökök, Kolozsváry L., Parnitzky Ede, Palocsay Sándor huszárkapitány Gyöngyösről, Világhy K. stb. stb. — A közgyűlés főbb határozatai a következők: 1. A tagdíj felemelésére mult évben hozott határozat megváltoztatott. Az ujonnan belépő tagok 10 frt tagdíjat fizetnek. 2. Az osztrák «Jagdschutz-Verein által a «Sport-Egyesület» részére küldött tagsági jegy köszönettel fogadtatott, és az egyesület részéről ugyanilyen jeggyel viszonztatott. 3. A tagdíjjal hátralékban maradt tagok a tagdíj befizetésére az ügyész által fognak felszólittatni, azok pedig, kiktől a tagdíj bevehetetlen és azok kik eltávoztak, a névsorból töröltetnek. — 4. Lóverseny tartatik tavasszal Gyöngyösön, erre díjul szavaztatott 200 frt; ha az idő alkalmas lesz, őszzel Gödöllőn is tartathatik lóverseny; a lóversenybizottság kiegészített és alelnökök Palocsay Sándor megválasztatott. 5. Vizslaverseny-díjra 100 frt szavaztatott.

A budapesti kerékpár-egyesület e hó 9-én az az vasárnap a rákos-kastélyhoz rendez kirándulást, melyre a találkozás délután fél 3 órakor a városligeti Széchényi szigeten lesz. Ezentul — kedvező idő esetében — minden vasárnap tart az egyesület kirándulást.

A Kincsem sorsjáték második kibocsátása bevégzett tény. Sok akadálylyal kellett küzdeni, míg ez lehetségessé vált... Telivérkanczák az idén is hozatnak Angliából, körülbelül 30,000 frtéért, mintegy 60,000 frtéért pedig belföldi nevelésű 3½—4 éves telivér mének fognak vásároltatni, s a mennyiben nem lehetne eleget találni (30—40 drb fog kelleni) félvér-mének is.

Urat cserélt lovak. Gr. Bethlen Márk megvette *sga m* ell. 1881. ap. Michonet a Xantippe, Rhadamanstól (O. G. B. Vol. II. Suppl. I. pag. 65.) gr. Teleki Józseftől. Gr. Teleki József megvette *Cserhát* sga kell. 1880. ap. Gamecock a Guard, Daniel O'Rourketól (O. G. B. Vol. II. Suppl. II. pag. 105.) gr. Szapáry Istvántól. Hofsass Emil hadn. (4. huszár ezr.) megvette *Gizella* (előbb Gisa) p k ell. 1871. ap. Jester a Gizella, Patkótól (O. G. B. Vol. I. pag. 90.) gr. Andrassy Aladártól. Szentmiklósi és óvári Pongrácz Aladár hadnagy) (4. huszár ezr.) megvette Gisella (előbb Gisa) p k ell. 1871. ap. Jester a Gisella, Patkótól (O. G. B. Vol. I. pag. 90.) Hofsas Emil hadnagytól (4. huszed. ezr.)

A világ első korcsolyázója. Január hó 25-én Washingtonban nagy korcsolyaverseny folyt le, melyen tizenhétven vettek részt. A rendkívül hideg időjárás daczára több ezer főnyi közönség nézte végig a tíz mértföldnyi korcsolyaversenyt. A pálya maga ¼ mértföldnyi terjedelemmel birt, csaknem négyszöget képezett, négy szélén igen hirtelen fordulatokkal. Az indulók legtöbbszörre new-yorkiak voltak; futottak még Norvégiából s Londonból. Elsőnek érkezett *Paulsen* Norvégiából, ki versenytársait messze hátrahagyva, úgy futott mint egy phantom, és legsikeresebb versenytársát Ellitot ½ mértföldnyi differenciával győzte le.

Zergevadászat.

Képünkhöz.

A zergevadászatnak van a legtöbb romantikája. — A zerge-vadász nemcsak kifejlett érzékekkel birjon, hanem szilárd, erőteljes alkotásnak is kell lennie, mely képessé tegye őt bérczormokon, a sziklák félelmes veszélylyel kínákozó régiójában a vad fölkeresésére és üldözésére. Bátor szív és biztos kéz elengedhetlen kellékek, különben a felkutatót vad elvész szem elől s a vadász, ki prédáját elhibázza, vagy lezuhant elődjei példáján okulva, a veszélyes csúcsokat félve elkerüli, soha sem részesül abban az örömben, mit igazi szenvedélyes sportmannak az ilyen remek alkotásu szép vad elejtése okozni szokott.

Képünk a zerge-vadászat egyes jeleneteit állítja elénk, a lestől egész a vad elejtéséig.

KÖZGAZDASÁG.

Közgazdasági bajaink I.

A terménygazdaság ideje lejárt, s a pénzgazdaság periodusa áthidalni látszik, az átmenetet a tulajdonképeni tételes eredményre. A tények mindenki előtt ösmertetesek. A földbirtok felszabadult lekötöttsége alól, a parasztok termény-illetékei pénzösszegre lőnek változtatva, vagy nagyrészen megváltattak.

Mindennek természetes következménye lőn, hogy a földbirtok is áruvá lett, a pénztőke törvényei alá soroztatott, s alkalmazkodnia kellett a fölmondás jogához, a hol adósságokkal volt terhelve. Már pedig az adósságot nem kerülhette ki, ha okszerűen akart haladni.

Tudjuk, hogy a pénz, mely e század politikai nyugtalanságokkal teljes első felében meglehetősen visszavonult, főkép az Ausztráliából, Oroszországból és Kaliforniából eredő jelentékeny gyarapodás következtében a gyümölcsötetéseknek eddig nem sejtett tág mezejét találta maga előtt, s a 70-es években csaknem 10—20 százalékkal emelkedett árak mellett a határtalan felvirágzás és föllendülés tipikus csirája látszott kezdetét venni.

Valóban szükséges e korig visszamennünk, ha teljesen megakarjuk érteni a legújabb jelenségeket. A vállalkozásoknak, gründolásoknak és káprázatos szédelgéseknek ez a korszaka az, melyben a gazdas. deroute-oknak legfőbb rostszála elágaznak. A szabadelvűség ügye, melynek erkölcsi vívmányain a nemzet őszintén és viszont tudott lelkesedni, anyagi téren, a pénz- és gazdasági műveletek nemei, doctrináiban nyerte először azt a esorbát, mely varázsai iránt bizalmatlanná kezdé hangolni a közérzületet. «A kétes tőke, s az adósság — vagyon», írta *Moleschott* a bankügyről írt munkájában határtalan cynismussal, s ez a sarkítétel legtalálóbban jellemzi a szédelgésnek azt a rendszerét, mely a tudomány örve alatt mételeyezi meg az erkölcsöket.

Ma már egész Európa ébredni látszik a káprázatos, gonosz álomból: s az erkölcsi katzenjammernek egy neme az, mely a politika gyakorlati emberein s a társadalom szemlélődő filozofusain erőt vesz. Hogy a honi föld a kamat és váltó legszomorubb szolgaságába sülyedt, az csak egy minden nemzeti és történelmi tradícióval sza-

kitó politikai rendszer mellett vált lehetővé, s ily körülmények közt mind hallhatóbbá válik a sürgetés, mely könnyű és olcsó pénztőke megteremtését, továbbá a földbirtokra nézve már valóságos kétélű karddá lett hitel teljes megszorítását veszi célba.

Világos, hogy a pénznek az ó- és középkorban nem volt még meg ama gyűjtő-tőke jellege, a mi ma, azért a hitel-szervezet sem állhatott a mai fokon. — Ismerték ugyan már a kereskedelmi hitelt, sőt a kamatokat is, de azért megfoghatatlan volt általában az az elv, hogy az értékek kicserélése, azaz a kereskedelem maga még nem produkál értéket.

Ha a kamatgazdálkodás ma mégis oly nem ismert kiterjedést nyert, annak oka csak az lehet, hogy a hitelnél annak érték-kicserélési jellege és felfogása helyett inkább a személyes bizalom mozzanata nyomul előtérbe s a kamat erkölcsi jogosultságát a kockázatból, a periculum sortis eszméjéből meríti. Mutatja ezt az a körülmény is, hogy a cég iránti bizalom csökkenése mennyire maga után vonja a hitel csökkenését is, hogy a politikai zavarokkal teljes időben mennyire megcsappan minden vállalkozási kedv, miként maradnak ki a forgalomból a «*matière escomptable*» értékek, s miként menekül a tőke, ugynevezett «*de tout repor*» elhelyezésekhez, rentekhoz és első osztályu hypothékákhoz.

Más bizonysgot nyer a modern hitelrendszernek személyes bizalmi jellege az ugynevezett kezességi hitelnél, mely akkor áll elő, ha a hitelező a tőke-keresőbe — személyes ismeretség híján vagy más okokból — nem helyezi a szükséges bizalmat, s ehez egy hozzá közelebb álló harmadik lép közbe, kinek jótállása mellett a hitel létrejön. Akár személyek, akár dolgok, reálhitel szolgáltatásak már most e harmadik tényezőt, a fedezet alakilag egyre megy, a mennyiben jogilag az adós személye nem felelős. A tévedés csak az, hogy általában fölveszik, hogy a legnagyobb biztonsága a tőkének el van érve, ha a lekötött zálognak feléig, illetőleg $\frac{3}{4}$ -déig terjesztik ki a hitelt. E föltevésnek logikai fiascóját csattanósan illusztrálja az a példa, hogy azon öt év alatt, mióta Ausztriában a real-hitelre tett tőke-kölcsönök behajtásánál előforduló veszteségeket statisztikai számítás alapjául vették föl, nem kevesebb, mint 113,726.163 forint tőkevesztés mutatkozott.

Ellenben bizonyos az másfelől, hogy a parasztuzsorás, ki a legmerészebb hitelműveletekbe bocsátkozik s parasztjainak még akkor is, ha fekvőségüket már 5-szörös 6-szoros jelzalog terheli, — még mindig nyújt bizonyos veszélyes személyi hitelt s e mellett nem hogy vesztené, de egészen jó üzleteket csinál az előidézett válság pillanatában.

Ily tapasztalatok árán, természetesen mind szükségesebbé válik megvonni a még természetes határt, a credit foncière és a credit agricole, a földhitel és a gazdasági hitel között, amennyiben ez utóbbi a tulajdonképeni ingatlan- és a személyi hitel között álló valami s benne egy, a földdel és birtokkal lényegesen összekötött, tőkehitelről van szó, melyet mozgó real-hitelnél is nevezhetünk.

A különbség könnyen észrevehető. Nem vitatkozva a felett, hogy a földbirtokosok jelzalog-adósságai tekinthetők-e tulajdonképeni hitelnél, a lényeges szempont mindenekfelett az, hogy míg minden tulajdonképeni földadósság a birtok eladási értékén alapszik, addig az okszerű gazdasági hitel forrása és szabályozója okvetlenül a termények piaci ára kell, hogy legyen.

A földhitelintézeteknek alap gondolata nem terjed tud-

valevőleg egyébre, mint hogy folyó tőkéjük arányában a pénzt kikölcsönözzék, a kölcsön teljes veszélytelenségét jelzalog által biztosítsák s a törlesztési kényszert következetesen keresztülvigyük. Mindezzel eleget vélték tenni egy üdvös és áldásos földhitel-szervezet kívánalmainak.

A tapasztalat nem mutatta a kívánt eredményt. És miért nem? Mert, eltekintve attól, hogy minden ily intézet a magántőke vállalata, s korlátolhatlan magánjogi alapon épül föl, s hogy így természetesen a gazdaság érdekeit csak annyiban tarthatja szem előtt, a mennyiben saját érdekeinek megfelel. Hibázik a hitel lényegének elvi felfogásában is. Tekinteten kívül hagyja a hitel észszerű használatának garanciáját s a kölcsönző személyes tekintélyének alárendeli a kikölcsönzött tőke nemzetgazdasági produktív beruházásának kérdését. Már pedig oly egyének, kiben hiányzanak a föltételek arra, hogy idegen pénzzel okszerűen s a nemzeti közvagyonosodás érdekeivel párhuzamosan tudjon bánni, hitelt nyújtani annyi, mint valakit szándékosan rejtett veszélynek tenni ki.

Van uzsora-törvényünk, gondoskodva van némileg legalább mások szorult helyzete bűnös kizsákmányolásának tilalmáról. De mert nem gondoskodik hát a törvényhozás egy más, nem kevésbé káros és erkölcstelen cselekmény üldözéséről is, a melyet a kölcsönvevőnél tapasztalhatni; mások bizalmának bűnös kizsákmányolásáról a kölcsönüzletben, a hazai bankárnál idegen vagyon elcsajátításáról a hitelforgalom útján?

Mert mi is a cél tulajdonképen? Az, hogy a tőke a munkával párosulva termékenyítse meg a földet, ne pedig fokozatosan kimerítve, utoljára is a tönk szélére juttassa.

E cél elérésére a magán-hitelt egyenesen károsnak, a létező hitelintézeteket pedig elégteleneknek és meg nem felelőknek kell tartanunk, s csupán egy tulajdonképeni gazdasági hitel társadalmi szervezésétől várjuk azokat az eredményeket, melyek a nemzet, főképp középbirtokos osztályának olyannyira elhanyagolt érdekeit életképességre emelhetik.

A bajokon, bármily szomorú legyen is a kormány jelenlegi pénzügyi politikája, még jelentékeny adókönyvités sem segíthetne gyökeresen. A symptoma sokkal mélyebben rágódik a földbirtok testén. Sőt nagyon valószínű, hogy ha egyszerre minden földadót el lehetne törölni, a birtok vételára s az eltörölt adók tőkésített összegének arányáig emelkednék, de húsz év múlva ez emelkedés is csak a földbirtok eladósodását vonná maga után. Maga az önálló vámterület sem lehetne orvosság azok ellen a miseriák ellen, melyek a földbirtok fokozatos pusztulásának nyomdokait jelzik. Ellenkezőleg, Németország példája azt mutatja, hogy még a lehető legmesszebb menő védvám-politika is csak új terhekkal szaporítja az agrárius bajokat.

Az adósság-csinálás könnyűségének és megvetett ágyának első következménye látszólag minden inkább, mint aggasztó. — Mert hiszen természetes, hogy leghamarább a birtok értékének bizonyos elasztikus emelkedését idézi elő. Aztán másnemű tőkeelhelyezési nemek fogyatékosága a forgalmi cikkek szaporulatának arányában, épen nálunk s magától érthetőleg kedvelté tették mindkét kontraháló félre nézve a jelzalog-hitelt. A néhány év előtti periodikus jó termések is csakhamar hozzájárultak ahhoz, hogy általában elfogadhatókká tegyék ez állapotokat. Csak a rövid lejárta és a jelzalog felmondhatósága hagyta sejtetni a sötétebb pontokat gazdasági politikánk láthatárán, a maga «*fiat justitia, pereat mundus*» féle elvével.

Milyen könnyen kieszelhette a kölcsönadó üzletember, hogy a követelésnek oly időben való felmondása, mikor az adós nem teljesítheti fizetési kötelezettségét a legjobb út és mód arra, hogy magát «idegen vagyonnak kölcsönüzleti úton való elsajátításával» gazdagítsa. A praxis régi ugyan, de mindig új marad.

Beszélnék amerikai versenyről, rossz és hagyományos slendrian gazdálkodásról és sok más egyébéről. Mindenikben lehet valami igaz, de a cél csak az, hogy a szabadelvű frázisgyártók port hintsenek az ország helyzete felől sötétben gondolkozóknak szemébe s e mellett okosan kikerüljék ép azt a pontot, a hol a baj tulajdonképpen székel, de ki sem vonja kétségbe hogy a földbirtok felszabadulása, a gazdasági kultúra fejlődésére rendkívül kedvező hatással volt. De minő rövidlátás azt hinni, hogy csupán ez a hírhedt szabadelvű »laissez faire, laissez passer» tette volna lehetővé a haladást. Mondjuk inkább a jobban fizetett munka s legalább közelebb fogunk járni a valósághoz.

És mindenekelőtt, mint legfontosabb tényező a kereskedelem. Az Oroszországból, Ausztráliából és Kaliforniából eredő jelentékeny pénzmennyiség, a föld-tehernek megváltása, mely szintén nagy összeget tett folyóvá, a csereeszközök szaporítása, a közlekedési eszközök megújítása, az ország nagy anyagi érdekhálózatában azoknak olcsóbbá tétele és munka szabadsága.

Mindez sok rázkódtatással, sok felforgatással és erőszakos átmenettel járt az avult viszonyokról az újakra. Azok a tényezők azonban, melyek az átmeneteket tapintatos eszélylyel megkönnyítették volna, az erőszakos rázkódásokkal azt elsimítani és mederbe terelni igyekeztek volna, hiányzottak az állam vezető férfiai közt; hibájuk volt, hogy figyelmen kívül hagyták a földbirtokosban a munkást, kinek változott viszonyokkal kellett leszámolnia. A szabadelvű parlamentarizmus sok mindenről gondoskodott, de a földbirtokot segély nélkül, védtelen hagyta az ellenséges áramok közepette. Nyakára nőttek ugyanazok a tényezők, melyeknek maga adott lételt s melyeket maga nevelt fel. Történtek intézkedések a politikai, a köz- és kulturális élet minden ágában, de a magyar földbirtokról a magyar nemzeti eszme egyetlen hordozójáról tizenöt év óta egyetlen paragrafus sem szól. A föld népének a maga megváltása sok pénzébe került, nem csoda, ha elszegényedett s talpalatnyi földét eladogatta. Az urbéri kárpótlások czimén fizetett összegek is lassankint elmentek, a nélkül, hogy természetüknél és rendeltetésüknél fogva komoly beruházásokra lettek volna fordítva, mint üzleti tőkék.

Gazdasági közlemények.

A Gazdakör márczius 5-én délután közgyűlést tartott, melyen Somsich Pál elnök a Gazdakörnek fenállása második évében kifejtett működéséről jelentést tett. E jelentésből kitűnik, hogy 1881-ben újra belépett 365 tag, az 1882-ik év végeig 195-tel szaporodott s így 1882-ben a tagok összes száma 560 volt. Az 1883. évben a kör néhány buzgó tagjának fáradozása folytán 85 tag lépett be a Gazdakör tagjainak sorába, minek következtében a tagok száma 1883. év december hó 31-én 645 volt. A Gazdakörnek egyik főczélja lévén a gazdasági haladás s a napi kérdések iránt való érdekeltséget fölbresztetni s azok tekintetében való tájékoztatást terjesztetni, hetenkint egyszer, rendszeren szerdán, kivételesen pedig szombaton értekezletek tartattak. Ennek következtében értekezett: Gr. Andrassy Géza a «homestead» törvényekről, Kodolányi Antal «a gazdasági szakoktatás» kérdéséről, Ahsbals Leo «a magyar tengeri hajózásról», Neményi Ambrus «Budapest élelmészéről», gr. Andrassy Manó «a regale kérdésről», Jónás János «az életbiztosításról és a földhitelről», gr. Keglevich István «szőlőink át-

alakításáról», Fáy László «a dohánytermelésről és a monopoliumpól», gr. Csáky Gyula «a mezőgazdasági hitelbankról s a tanyai haszonbérrendszerről», Ordódy Pál ifj. «a gazdasági építkezésekről», Czako Kálmán «az élősdiokról», Tarnóczy Gusztáv «a gazdasági gépekről», Ordódy Lajos «a keleti marhahozatalról», Kodolányi Antal «a haszonbérekről és haszonbéri szerződések két főpontjáról». Az értekezések az alapszabályok értelmében az igazgatósághoz tételvén át, azokat az igazgatóság, részint szakbizottságokhoz utasította, részint pedig közvetlenül intézte el s a hozott határozatok alapján megkereste az országos gazdasági egyesületet a kör határozatainak a kormányhoz leendő felterjesztése végett. A szakbizottságok közül a vízi ügyi, mely a vízi jogról szóló törvényjavaslat fölötti tanácskozást teljesen bevégezte, a regale-, az élelmészeti, a közoktatási és a kertészeti bizottság fejtett ki figyelemreméltó tevékenységet. Az Ordódy Lajos által tartott felolvasás tárgyában kiküldött bizottság pedig a marhavész behuzolása s a határzár kezelése tekintetében az ország földmivelési s marhatenyésztési érdekeit szem előtt tartó határozatot hozott, a mely illetékes helyre terjesztetett föl. A kör igazgatósága a múlt évben összesen 18 ülést tartott, a melyben a folyó ügyek elintézésén kívül 85 tagot, és pedig 83-at egész, kettőt pedig félévi kötelezettséggel vett föl. A kormány, illetőleg a földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi miniszter a Gazdakört a múlt évben is azon támogatásban részesítette, hogy a kör részére díjtalanul 31 szaklapot járattatott. Habár a Gazdakör múlt évi nyilvános tervékenysége szűkebb határok közt mozgott is, mint 1882-ben, mégis állíthatja az igazgatóság, hogy a kör lassan-lassan, de mindinkább halad a maga elé tűzött cél megvalósítása felé, a minek fokozottabb mértékben leendő elérése végett azon kéréssel fordul a körnek tagjaihoz, hogy az eszmét saját körükben terjesztsék s tagok gyűjtésén buzgólkodjanak, mert csak ezen az úton válik lehetségessé mindazon eszközök megszerzése, melyek egyfelől a morális sulyt, másfelől pedig az anyagi erőt biztosítják. Ezután elnök azon kérést intézi a kör tagjaihoz, hogy azon buzgólkodjanak, hogy mindegyikük legalább egy új tagot szerezzen a körnek, s hogy a felolvasásokon, melyek a múlt évben nem voltak oly látogatottak, mint az előző évben, habár azok tudományos értéke minden kétségen felül is állott, a jövőben minél számosabban megjelenni sziveskedjenek. Gr. Károlyi Sándor a jövőben azon irányt tartja követendőnek, hogy a felolvasások nyilvános vita tárgyává tészenek. Borszéki Soma pedig bírálókat kíván kineveztetni, a kik a felolvasást követő legközelebbi szerdán a felolvasásról kritikát mondanak. Dorner Ede végre azon ohajának ad kifejezést, hogy a kör a társas élet kifejlesztését is tartsa szem előtt. Elnök ezután határozatilag kimondja, hogy a jelentés tudomásul vétetik és a társas élet fejlesztésére szükséges intézkedések megtételére az igazgatóság felkérte. A számvizsgáló bizottság jelentése szerint a körnek bevétele volt a múlt évben 9,006 frt 78 kr., kiadása pedig 5,789 frt 47 kr., s így a lefolyt év 3,217 frt 31 kr. tiszta bevétellel zárattatott le. A bizottság véleménye alapján a közgyűlés dr. Peregriny János titkárnak a felmentvényt megadta. A folyó évi költségvetés a következőkben állapítottatott meg: bevétel 11,069 frt 31 kr., kiadás 6,380 frt. Ezekhez képest 4,689 frt 31 kr. bevételi többlet mutatkozik. Muslay Sándor indítványára közfelkiáltással a számvizsgálókul újból megválasztattak: Miklós Gyula elnök, Szávost Alonz, László Zsigmond és Karsay Albert. Ezzel a közgyűlés véget ért.

Vetések állása. Hivatalos jelentések szerint a vetések egészben véve kielégítően állanak. A legutóbbi száraz fagyok különösen a repcéknek ártottak, de a buza- és rozsvetések is szenvedtek, a mennyiben több helyt színüket veszítették, néhol pedig megritkultak. Az egerek és a rovarok pusztításairól főleg Trencsén, Zemplén, Baranya, Vas, Veszprém, Bács-Bodrog és Torontálmegyék egyes járásáiból érkeznek panaszok. Némely felvidéki és erdélyi megyék egyes járásáiban a vetések még hótakaró alatt vannak. A tavaszi szántásvetési munkálatok az ország tulnyomólag nagy részében még folyamatban vannak, itt-ott már befejeztettek.

Külföldi borászok Budapesten. Két jeles külföldi borász időzik jelenleg fővárosunkban. Az egyik Kayseri Emil, a francia gazdasági miniszter kiküldöttje, a kinek feladata Magyarország borászatát behatóan tanulmányozni és arról miniszterének jelentést tenni. Kayseri a budai szőlőiskola igazgatóját, Molnár Istvánt, kit külföldi tanulmányutjából ismer, kérte fel kalauzul s ennek társaságában tekintette meg az ide vonatkozó összes telepeket és intézeteket. A másik Burstenbinger német borász, a ki a külföldön híressé vált borderítő szerével, az Oenolinnal tesz kísérleteket a kormány meghívása folytán az orsz. mintapinczében s az eddigi eredmények szerint teljes sikerrel.

HETI SZEMLEK.

UDVARI HIREK.

Király ő felsége márczius 2-án látogatást tett a néhány nap óta Bécsben időző cumberlandi hercegnénél, ezek penzingeri villájában, de sem a herceg, sem neje nem voltak otthon, mire ő felsége visszahajtatott a burgba. 3-án ő felsége ebédet adott a titkos udvari tanácsok termében, az ebéden jelen volt a királyné is, továbbá az udvari méltóságok és a külföldi hatalmak követői. Ugyancsak márczius 3-án fogadta a király Batthyány Lajos grófot, Győrmege főispánját, 4-én pedig báró Orczy Béla minisztert. 5-ikén ő felsége általános kihallgatást adott; többek közt Esterházy Pál és Croy-Dülmen hercegeket fogadta, azután nagy vadásztársasággal Hohenauba utazott parforce vadászatra, honnan aznap este visszatért. 6-án reggel a király számos vadásztársasággal Neudorfba utazott parforce vadászatra és este visszatért.

Királyné ő felsége márcz. 4-én Gresz grófnő kíséretében meglátogatta a bécsi közkórházat, s mintegy félórát töltött Albrecht és Billroth tanárok klinikáin; az utóbbin a Blösch rendőr gyilkosa elfogásakor megsebesült Mellon munkás ágyához vezettette magát, s vigasztaló szavakat intézett a mélyen megindult beteghez, ki különben már túl van az életveszélyen. Királyné ő felsége e hó 16-ikán indul Wiesbadenbe Mária Valéria főhercegnővel, s inkognitoban, Hohenembs grófné neve alatt fog utazni.

A trónörökös pár keleti utazásának véglegesen megállapított programja a következő: April 14-én elutazás Bécsből az osztrák-magyar államvasutal Budapestre, Turn-Szeverinen át Ruscukig. Ruscukból Várnára vasuton. Várnában rászállás a Miramare udvari gőzyachtra. Tengeri ut Konstantinápolyba. Tartózkodás Konstantinápolyban öt nap. Kirándulás Brusszába, Kis-Ázsiába, egy nap. Tengeri ut vissza Várnába, a Miramare gőzyachton. Várnában Sándor bolgár fejedelem tisztelgése, utazás Ruscukba Sándor fejedelem kíséretében. Ruscukban a fejedelem a trónörökös pár tiszteletére ebédet ad. Utazás Bukarestbe. Érkezés este. Látogatás a román királyi párnál. Másnap délután indulás Turn-Szeverinbe. Utazás a Dunán a dunagőzhajózási társulat gőzöselével Turn-Szeverinből Belgrádba. Érkezés Belgrádba reggel. Látogatás a szerb királyi párnál. Az nap este visszaindulás Bécsbe vasuton. Az egész utazás tartama körülbelül két hét lesz. Belgrádban nagy ünneppélyességgel fogják fogadni. A hadügyminiszter minden intézkedést megtett, hogy Rudolf trónörökös és Stefánia trónörökösne megérkezése napján 13 zászlóalj gyalogság és megfelelő tüzérség, lovaság legyen Belgrádban összpontosítva. A Vraczáron, a Palilula és a topesideri magaslat között valószínűleg nagy hadgyakorlat lesz. A többi ünnep sorrendje még nincs megállapítva. A régi és az új palotában több terem diszítése Natália királyné különös vezetése alatt folyik. Az új palota egy részét a magas vendégek számára rendezik be, nagy terrasseát pedig kertté változtatják. Néhány udvari hivatalnok külföldre utazott, diszkocsit, fogatokat és lovakat vásárolni.

TÖRVÉNYHOZÁS.

A főrendiház márczius 5-én tartott ülésében fölolvastatott Cziráky János gróf özvegyének levele, melyben a grófné a főrendiháznak, boldogult férje elhunytá alkalmából nyilvánított részvéteért köszönetet mond. Az elnök ezután bejelentette, hogy Stubenberg Farkas és Károly grófok meghívó levelük kieszközléseért folyamodtak. Végül a képviselőház jegyzője nyújtotta át a budapesti zimonyi, a munkács-beszki és a csacza-magyar-gácsországi határszéli vasut építésére vonatkozó t. javaslatokat.

A képviselőház márczius 3-iki ülésében letárgyalta a munkács-beszki vasut kiépítéséről szóló t. javaslatot s azt általánosságban és részleteiben elfogadta. A vita folyamán Hoitsy Pál azt hangsúlyozta, hogy stratégiai szempontból nem a t. javaslatban meghatározott vonalat kellene kiépíteni, hanem máramaros-sziget-szucsavait, vagy a marosvásárhely-tölgyesi vonalat. Br. Kemény Gábor és Ivánka Imre a munkács-beszki vonal mellett törtek lándzsát, végül pedig Tisza Kálmán miniszterelnök a monarchia romániai követét vette védelmébe, kiről Hoitsy azt állította, hogy gyűlöltté tette magát a bukaresti udvarnál és kormánykörökben. A 4-iki ülésben a szesadóról szóló javaslat általános tárgyalása kezdődött, meglehetősen nagy izgalom között. Dobránszky Péter ki mindjárt az előadó után állott fel, alig juthatott szóhoz Helfy tiltakozása miatt, ki a házszabályokra hivatkozva azt követelte, hogy az ellenindítvány beadója beszéljen először. Beletelt félórába, míg Dobránszky megkezdhetette beszédét. A szónok kijelentette, hogy csak feltételesen fogadja el általánosságban a törvényjavaslatot; ha t.

i. egy a 6-ik §-hoz beadandó határozati javaslatát elfogadják. Erélyesen, hatással kelt védelmére a székelyeknek, a kiket a szőnyegen forgó törvényjavaslat legelőkelőbbben érdekel, de semmiképen sem elégíthet ki. Dobránszky Péter határozott ellenzéki szellemben szónokolt, úgy hogy a szélsőbaloldal több ízben zajos helyeslésekkel szakította félbe szavait. Ugyanez ülésen tartotta első beszédét Györffy Gyula a csikkarczfalvi kerület új képviselője, kit figyelemmel hallgattak meg, s kinek megnyerő, szerény de biztos fellépése és intelligens diskkrét modora van. A ház rokonszenvvel fogadta beszédét, a szélsőbal több ízben zajosan helyeselte. Az általános tárgyalás az 5-iki ülésben ért véget; a ház többsége elfogadta a javaslatot. Az ülés végén Kemény Gábor báró, miniszter válaszolt Bánffy Béla grófnak a maros-ludas-besztercei vasut ügyében beadott interpellációjára, hangsúlyozván, hogy viczinális vasutakat az érdekelteknek kell építeni, a kormány csak megkönnyíti a munkálatot, az állam azonban nem igen járulhat hozzá. A ház és az interpelláló a választ tudomásul vették. A márczius 6-iki ülésben a szesadóról szóló javaslat tárgyalása élénk vitát idézett elő, melyben egymást érték az érdekes, gyakran ugyancsak ingerült hangon tartott felszólalások. Szapora egymásutánban követték egymást a szónokok s az egész ülésnek élénk változatosságot adott a felszólalások különfélesége. A javaslat részletes tárgyalása a 7-iki ülésben ért véget. A 8-iki ülésben a szerzői jogról szóló javaslatnak a bizottsághoz utasított szakaszai tárgyalattak s a szesadó javaslat harmadik olvasásban elfogadtatott.

Az új országház, a legnagyobb szerű épület, mely valaha Magyarországon épült, tíz év alatt készül el. Az építő bizottság a munkálatok megkezdését ugyancsak siettetni, ülést ülés után tart, s azokban fontos határozatokat hoz az ügy előrehaladása érdekében. Az új országház környéke olyképen fog szabályoztatni és kiépíttetni, hogy a Diescher-féle ház, vagyis a felső dunasori paloták legutolsója után még egy házesoport fog épülni s kisebb parkozott tér választja ezt el az országháztól. Az országházon túl a Margit-híd felé megint egy kisebb park lesz s a Margit-hidig megint házak. Az országház homlokzata és főbejárata az újépület felé néz s az alkotmány-utcza épen a főbejárathoz vezetend. A bizottság úgy határozta, hogy a homlokzattal szemben épülendő házak, az országház egész vonalán arcádokkal épüljenek renaissance-stylben, ez áll legjobb összhangban az országház florenczi motívumokkal enyhített goth stylével. A Kálmán-utczát nem vezetik ki egészen az országház-térig, hanem a Kálmán-utczával szemben épülendő ház átjáró ház leszen. Az új országház a felső rakodón épül ugyan, de lépcsők vezetnek róla le az alsó partra. Kupolájának legmagasabb csúcsa 102 m. magas lesz a Duna szempontjától számítva, tehát majdnem kétszer oly magas, mint az elevátor-épület. Ez fogalmat adhat az épület nagyszerű koncepcziójáról s a látképről, a mi a Dunáról kinálkozik. A bizottság ki is fejezte ismételve Steindl urnak elismerését. A környék rendezésével kapcsolatban áll a «Neugebäude» kérdése is. A bizottság kifejezte azt a nézetét, hogy az építés elkezdésével lehetőleg siettetni kell a szomorú emlékü «új épület»-nek, e roppant kaszárnyának lerombolását is, s e végből a tárgyalásokat mielőbb meg kell kezdeni a katonai kinstárral. Az építő bizottság e tekintetben közelebb megteendő az első ösztökélő lépést. A nyilvánult vélemények szerint e kaszárnya eltávolítása nemcsak a Lipótváros e nagy fejlődésre hivatott részének terjeszkedése, könnyítése és disze emelése végett szükséges, hanem azért is, mert nem lehet nagyobb kontraszt annál, hogy az országház közvetlen szomszédságában egy még nagyobb kaszárnya van.

EGYHÁZ.

Pápa ő szentsége a múlt hét elején a diplomáciai testület tagjait fogadta kihallgatáson, köztük Schlözer porosz minisztert Callin de Paradis St. Domingo rendkívüli követét. Furst Albertet a moracoi követség attachéját és J. Vélez Columbia ügyvivőjét. Soubiranne bellei püspök ő Szentsége által kihallgatáson fogadtatott. A bibornok testületet megkoronázásának 6-ik évfordulóján fogadta a pápa, s tudtokra adta az összes katolikusok panaszát a propaganda vagyonának saecularizálása miatt.

A legközelebbi consistorium márcz. 17-én lesz; a pápa ez alkalommal allocutiót tart, melyben a Propaganda javainak confiscálásáról és a Victor Emmanuel hamvaihoz rendezett nemzeti buszjárásról fog szólni.

Fm. Simor János Bibornok Herceg-Primás ur ő Eminentiajának vendégei voltak a napokban Esztergomban Liszt Ferenc világhírű hazánkfi és Gervay miniszteri tanácsos ur. Liszt Ferenc nagyon megvolt lepelve, midőn a pompás új palotát megpillantotta, még inkább, midőn annak műkincsekkel telt, gyönyörű berendezését szemlélte meg. Ő Eminentiaja igen szívesen fogadta a genialis zongorakirályt és zeneköltőt, ki csak másnap este utazott vissza a fővárosba.

Ledochowszky bibornokot és posen-gneseni érsek a kérvények titkárává (Segretario dei Memoriali) nevezetett ki. E kinevezés által a poroszországi vallás-politikai kérdés egy lépéssel ismét közeledett a megoldás felé. A kérvényi osztály titkárának ugyanis magától érthetőleg Rómában kell laknia s így Ledochowszky bibornok a posen-gneseni érsek méltóságától megváltik. Helyére valószínűleg Hohenlohe bibornok nevezetett ki. A Segretario dei Memoriali egyike a három palatinus titkári hivataloknak; ez első államtitkárság, a másik a brevék titkársága, a harmadik a memorialék titkársága; ezek mindegyikét egy bibornok vezeti. A memorialiak hivatala egyházi és polgári osztályból áll, melyek mindegyikének élén egy *sostituto* (helyettes) áll. Ezen hivatal kiegészíti a többi főressortokat és azon kérvények és beadványok elintézését végzi, a melyek nem tartoznak az államtitkári hivatal hatáskörébe. Ledochowszky kinevezése azért bir nagy érdekekkel, mert a Szent Atya aligha ruházta volna rá ezen állandó hivatalra, ha mihamar kilátás volna rá, hogy az érsek visszatérhetne nesen-poseni székére.

Di Pietro bibornok a *collegium* legidősebb tagja meghalt. Di Pietroval a bibornok-testület egyik legjelentősebb oszlopa száll sirba. A kath. világ évenként többször olvasta a pápához intézett ékesszóló beszédeit, így a legutóbbit is, melyet most márcz. 2-án tartott. Valóban sűrű csapások sújtják a hasonlíthatlan biboros testületet, miután alig 2 hónap alatt a nagynevű De Luca, Bilio, Hassun bibornokok után Di Pietro már a negyedik veszteség.

Lipót bajor herceg s neje Gizella főhercegnő, márcz. 3-án Rómába érkeztek s a Quirinálba szállottak. Másnap látogatást tettek a királynál azután kihallgatást kértek a pápától, de nem kaptak. A pápa ugyanis egy több évvel ezelőtt szétküldött jegyzékében kimondta, hogy azokat a hercegeket, a kik Rómába jönnek s a Quirinálba szállnak, nem fogadja kihallgatáson. Jakobini államtitkár azonban kijelentette, hogy Ferencz József királynak márcz. 6-án délben érkezett levele valószínűvé teszi a látogatás elfogadását. Gizella főhercegnőnek Rómában való időzését kapcsolathoz hozzák Ferencz József osztrák-magyar uralkodónak római látogatása ügyével.

Kinevezések. *Ciccolini*, a vaticani könyvtár őre a Ferencz József rend közép-keresztjét kapta. — *Cavicchioni* Benjaming, a Propaganda sz. congregatiójának *minutante*-ját ő szentsége perui apostoli delegatussá és rendkívüli követté nevezte ki. — A szent-anya mons. *Accoramboni* Agostot, a memorialisok helyettes titkárá, mons. *Torroni* Fülöpöt a Propaganda congregatiójának *tisztjé*t (*minutante*) házi *praelatus*-ává nevezte ki. *Ledochowszky* gnesenposeni érsek a kérvények titkárává nevezetett ki. *Chigi* bibornok a breve-k titkára, *Metrel* bibornok a szentszék alkanczellárja lett. A bibornok-kollegiumban beállott változást a legközelebb tartandó konzisztoriumban fogják kihirdetni.

H A D S E R E G.

A katonarvosi tisztikar újjászervezéséről hoz híreket a bécsi *Armee und Marine Zeitung* ismertette a dr. Hoor törzsfőorvos által kidolgozott s a hadügyminiszterium által elfogadott tervet. Közöljük ebből a következőket: A katonarvosok teljesen egyrangúak lesznek a seregrendbeli tisztekkel. A helyőrségi orvosi intézmény eszméjét nem fogadták el. A katonarvos «Sanitäts» tiszt lesz. Ezzel alaposan meg lesznek törve a régi tradíciók. Erre vezetendők vissza ama homályos híresztelések, hogy az egészségügyi csapatokat feloszlatják, tisztjeiket a gyalogság közé osztják be, s az eddigi egészségügyi osztályok tisztjei s parancsnokai katonarvosok lesznek. E kifejezés: «Sanitäts-Offizire» csak annyit akar jelenteni, hogy a katonarvos ép úgy ombattan s lesz, mint minden más csapatbeli tiszt, hogy ép úgy van jogosítva minden katonai tiszteletet s minden kalona jogot igényelni, mint minden más tiszt. A civilizációnak eltűnését nem mondták ki. Négy tábori orvosi állás lesz rendszeresítve. A reform tervében kiváló helyet foglalnak el a katonarvosi karnak kiegészítésére vonatkozó intézkedések. A József akadémiát újból felállítják a régi alapon. A József-akadémia nem lesz csupán internatus vagy konviktus, melynek növendékei az egyetem orvosi karán folytatják tanulmányaikat, hanem tökéletes orvostani fakultás lesz. Fontos pontja a tervezetnek az, mely az egyévi önkéntési évet csak a tudori fok elnyerése után szolgálják le.

A Ludovika-akadémiában az 1884/5-ik iskolaév kezdetén betöltendő magyar állami, illetőleg magán-alapítványi helyekre pályázat hirdetett. Az 1883. évi XXXIV. törvényczikk 2-dik szakasza értelmében a m. kir. honvédségi Ludovika-akadémiában felállított «tényleges állománybeli tisztképző tanfolyam»-ra az 1884/5. tanévre hatvan önkéntesen jelentkező oly ifju vételik fel, a ki még nem lépett be a védköteles korba. Ezen tanfolyamnak célja az, hogy a magyar szent korona országaiban honilletékes oly ifjak, kik élethivatásul a katonai pályát választották, oly mérvű kité-

peztetést nyerjenek, mely őket csapatbiztosokká leendő előléptetésére s egyszersmind arra is képesíti, hogy a tanfolyam befejeztével, már mint hadapródok is, az alantas tiszt kötelességeinek teljesítésére alkalmasok legyenek. Azon növendékekre nézve, kik a tanfolyam alatt kiválóbb tehetséget tanusítanak, az oktatás további iránya az, hogy ők a később bekövetkező vezérkari s egyéb szolgálatokhoz megkívántató felsőbb kitépeztetés alapját már az akadémiában megszerezzék. A kiképeztetés tehát a növendékek általános műveltségének fejlesztése s ismeretkörük szélesbitése mellett, nemcsak a katonai szolgálat minden ágazatára kiható elméleti és gyakorlati oktatásra fog kiterjedni, hanem alkalom fog nyújtani a növendékeknek arra is, hogy a katonai tudományokból, katonai műszaki ismeretekből s nyelvtanból is megszerezzék azon készséget, mely a szakismereteknek később magán-szorgalom útján leendő fejlesztéséhez és a felsőbb kiképeztetéshez multhatatlanul megkívántatik. A tényleges állománybeli tisztképző tanfolyam négy évre terjed, s ehhez képest négy évfolyamból áll. Mindegyik évfolyam két párhuzamos osztályt foglal magában. Az 1884—5. tanévben a második évfolyam állittatik fel, s így az 1886—7. tanévben mind a négy évfolyam rendszeresítésével az egész tanfolyam életbeléptetve leendő. A növendékek rendes száma a tisztképző tanfolyam mindegyik évfolyamában 60, s így összesen 240. Az 1884—5. iskolai év kezdetével 10 kincstári, 10 félfizetéses kincstári, 10 egészségügyi és 30 magánalapítványi hely fog betöltetni. A félfizetés és egészségügyi helyek összesen, továbbá a 10 egész díjmentes kincstári hely közül 6 nyilvános pályázat útján, egy hely pedig a 30 alapítványi helyvel együtt a jogosult felek bemutatása folytán lesz betöltendő. Ezen helyekre kizárólag a magyar szent korona országaiban honilletékes állampolgárok fiai pályázhatnak. A pályázati hirdemény további pontjai: 1. Felvételi feltételekről. 2. A kérvények átvizsgálásáról. 3. A felvételi vizsga tantárgyairól. 4. A felvételi vizsga kezdetéről. 5. A felvételi vizsga eredményeiről és a felvételtől. 6. Az alapítványi helyek betöltéséről. 7. A fizetéses helyekről. 8. A növendékekkel az akadémiában való elbánásról. 9. Az akadémiából való időelőtti kilépésről szólnak.

Rövid hírek a hadseregből. *Bautnbergi Bourguignon* Szaniszló báró altábornagy Cilliben (Tüchern mellett) a napokban meghalt. Lipót rendi lovag, a 3-ad oszt. vaskoronarend s a katonai érdemkereszt tulajdonosa volt. — *Rechtpergi Kopetzky* Manó nyugalmazott ezredes hadbíró a múlt héten temették. Hajdan sokat emlegetett egyeniség volt, ki 1852-ben a bécsi rendőrséghez volt beosztva, s ott szerzett érdemei elismerésül, 1860-ban a katonai fellebbezési bírósághoz nevezetett ki. — *Komadina* Milos vezérőrnagy, *Lindenhoffen* Lipót őrnagy, *Panfilli* Antal Korvett kapitány, *Zaplatinszky* Ferencz százados a 13. ezredben és *Ochs* Sándor százados a 6. tüzér ezredben nyugalomba helyezettek. — *Schmidt* Károly vezérőrnagy a 13. hadtest műszaki főnöke a 4-ik hadtesthez, *Kiliches* Viktor ezredes a 12. hadtest műszaki főnöke a 13-ik hadtesthez helyezettek át.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Vámbéry a magyar nemzet eredetéről. A magy. tud. akadémia nyelvtudományi osztályának márczius 3-iki ülésében Vámbéry Ármín bemutatta a magyar nemzet eredetére vonatkozó újabb művének kéziratát. E műben Vámbéry részletesen válaszol mindazoknak, kik e művet megtámadták. A felolvasott bevezető részben Budenznak és Hufalvynak válaszol. Budenz nyelvészileg támadta meg munkáját, Hufalvy ethnologiai szempontból is. Objektivitással czáfolja őket — mondá — nem úgy, mint ellenfelei jártak el, kiknek kritikáját szenvedély és személyeskedési viszketeteg diktálta tollba. Meg van győződve, újabban is meggyőzheti az elfogulatlan ítélőket, hogy a magyar-török-tatár theoria nem oly nevetséges theoria, minőnek feltűntetni szeretik. *Bogisich* Mihály olvasott, énekelt és zongorázott ezután ily czim alatt: «Huszár énekeskönyve 1574-ből». *Bogisich* buzgón és jó eredménynyel kutatja a magyar egyházi énekek történetét. Szerencsés leletekre is akadt, régi énekeket találván, melyek a magyar egyházi zenéről becses adatokat őriztek meg. Meggyőződése, hogy a régi századokban is volt már önálló magyar zeneköltés s valóban nem egyszer igen szép és zamatos dallamokkal bizonyíthatta, hogy ime ez is magyar, megérzik rajta a népdal rythmusa; beillenek bús hallgatónótának. A miről ez alkalommal szólt, az a könyv is szerencsés lelet. Egyetlen példányát az eperjesi lutheranus főiskola könyvtárában őrzik. *Bogisich* arra az állításra is bő és határozott czáfolatot talált benne, mintha templomainkban a magyar ének csak a reformációval zendült volna meg.

S Z I N H Á Z.

Nemzeti színház. *Köszeghy* Károly színészkedésének 40-ik évfordulója márczius 4-ére esett. Köszeghy e 40 év óta szakadatlanul tagja volt a nemzeti színháznak. A «Próféta» ez esti előadása alkalmával a színpadok közt Köszeghyt az operai személyzet ovációkban részesítette s pompás serleggel lepte meg. — *Broulik* ur, ki a dalmüi színházhoz több évre szerződött s pedig oly feltétel mellett, hogy évenként 9 hónapon át énekel, április havában a nemzeti színházban mint vendég háromszor fog énekelni és pedig a «Hugenották»-ban mint Raoul, «Tell Vilmos»-ban mint Arnold és a «Prófétá»-ban a czimszerepben. — Márcz. 7-én Szigligeti születésének emlékére «Petronellát» és a «Mamát» adták nagyszámu közönség előtt. A közönség jól mulatott a két ügyes vigjátékon, de a szereplők, köztük leginkább Feleki, szerepnemtudásukkal sokat levontak az est sikeréből.

Jókainé e hó 9-én érkezett Székesfehérvárra, hol lelkesülten fogadták. A vonat d. e. 9¹/₂ órakor robogott be a pályaházba, hol díszes és nagyszámu közönség fogadta az ünnepelt művésznőt. Az üdvözlő beszédet Fittler Béla a színpártoló egyesület elnöke mondta. Jókainé Zichy Jenő gróf fogatán hajtattott a negyvenötös bizottság kíséretében fellobogózott utcákon át Hübner Nándor építész s előkelő polgár házához, hová mint meghívott vendég megszállott. Az nap délben Gánóczy Flóris kir. közjegyzőnél volt ebéd, hétfőn Szögyényi M. László főispán adott diszebedet a tiszteletére. Ugyanez estén diszeloadás volt a színházban. A jubiláris előadás kedden lesz, akkor lép fel Jókainé «Coriolan»-ban. Az előadás kezdete előtt a színházi zenekar a Coriolan-nyitányt játsza, mire a függöny felgördül s a rendezőbizottság nevében Szücs Miklós, kir. aljárásbíró átadja a színpadon Jókainénak a polgárság emlékét, mely eredetisége miatt figyelmet érdemel. Ez az emlék Mészöly Géza festménye, mely a székesfehérvári szőlőhegyen ama házikót ábrázolja, melyben Jókainé ott tartózkodása alatt oly szívesen időzött. Továbbá egy gyönyörűen kiállított album, melynek czimlapja ama mozaik darabokkal van kirakva, melyeket a régi Szent-István templom romjai közt találtak. Az album Szücs Miklós üdvözlő beszédén és Horváth B. kisasszonynak, ünnepi ódájain kívül a város előkelőbb polgárainak aláírásait tartalmazza. Azután a színpártoló választmány, a színházi részvénytársaság, a nőegyletek képviselői adják át koszoruikat s végre a szintársulat, melynek részéről Bokodi Antal üdvözlö a művésznőt. A Coriolan előadására béli ruhában jelennek meg a nézők. Szerdán délben a «Magyar király» vendéglő termeiben nagy társas ebéd lesz a Jókai-pár tiszteletére kétszáz terítéssel. Jókaiék csütörtökön utaznak el a gyorsvonattal.

Lewinszky f. hó 4-én tartotta felolvasását a vigadó kistermében. Elsőnek Jókai új novelláját a »Barek Hageb asszonyait» olvasta fel, kissé egyhanguan, minek talán maga a nem felette élénk menetű novella lehetett az oka. A közönség azonban meg volt elégedve. A második szám Kiss József «Mesé»je volt a varrógépről, mely szünni nem akaró tapsokra ragadta a közönséget. A harmadik szakaszt Lewinszky force-szavalmányai, a Petőfi versek képezték, melyekben a mester a humor, a pajzán szerelem, az ábrándozás, majd a szabadságharcz égő lelkesedésének minden színét csillogtatta.

Vidéki színházak. *Erdélyi Marietta* a kassai színház tagja Szabadkán vendégszerepel. — *Pécsett* a napokban dr. Várady Antal «Mozesét» adták elő a czimszerepben Somogyi Károlylyal, ki megnyerte a közönség figyelmét és tetszését. Mózes sikerült előadását Tóth Kálmán «A király házasodik» vigjátéka követte, ezt pedig «II. Rákóczy». Szerdán Szigethy József «Csókon szerzett vőlegényét» adták. Legközelebb a színi nyugdíj-alap javára színre kerül: «Babérfa és koldusbot» ismert hatásos dráma. — *Az aradi színháznak* őszre való fölépítéséből semmisenem lesz. A hónapok óta folytatott tárgyalások annyira véget értek, hogy csak az árlejtés napját kellett meghatározni, mire azt indítványozták, hogy először Halmai építész készítse el a részletrajzokat. Ez másfél órai kemény vitatkozás után elfogadtatott s ezzel a színházat őszig felépíteni lehetlenné vált.

Külföldi színházak. *A bécsi Carl* színházban a «Concordia» irók egyesülete javára előadást rendeztek, melyben Coquelin is föllépett. A színház szorongásig megtelt s az előadást a trónörökös pár is végig hallgatta az udvari páholyban. — *Coquelin* 6-án délután utazott el Bécsből Párisba; 7-én estére neve már a Theatre Français színlapjára volt írva, mint Figaro. Coquelin őszszel ismét Bécsbe megy s akkor alkalmasint eljő Budapestre is. — *Csillag Róza* asszony, a nemzeti színház egykori nagy művésznője, hétfőn a bécsi Bösendorfer-teremben énekel, nagy hatást érve el még mindig hatalmas hangjával. Leginkább tetszett a «Próféta» egy áriája s a közönség rokonszenves tüntetésben részesítette a kitűnő énekművésznőt.

Z E N E.

Zichy Géza gróf. f. hó 5-én Prágában adott hangversenyt. Legmelegebb lelkesedést keltett a magyar ábránd, amelyet háromszor kellett egymásután eljátszania a felhangzó viharos tapsokra. Föllépett és tetszést aratott a gróffal együtt Waldner hazánkfia is, a Drezdában élő magyar énekes, ki Zichy Géza gróftól Prágába kísérté Drezdából, hol a gróf hétfőn adott hangversenyt, nagydíszű, hálás közönség előtt. Gróf Zichy Géza Prágában kénytelen volt engedni a kéréseknek és e hó 8-án ott még egyszer játszani fog.

A filharmonikusok f. hó 5-én adták első hangversenyüket a bójtben. A vigadó nagy termét a főváros elite közönsége töltötte meg. A műsor nem a legkiválóbb szerzők műveiből volt ugyan összeválogatva, de azért a fokozott műigényt is kielégítette. A Mendelssohn-féle Hebridák Ouverture képezte az első számot s igen jó bevezető műnek bizonyult. A harmadik számot, Liszt «Hunok csatáját» a közönség lelkesedéssel fogadta. A szereplő művészek között sok feltűnést keltett Pachmann úr, ki régi modorosságából sokat elhagyott, s oly művésznök bizonyult, kit egyenesen Rubinstein mellé lehet helyezni, bárha játékaiból hiányzik is az a diabolikus erő, mely Rubinstein művészi egyéniségének egyik főalkatrészét képezi. A hangverseny záró-száma ujdonság volt abból a zenemű-fajából, melyből mennyiségileg eleget termel a külföld, de a klasszikusok hasonló fajtájú művei mellett a legtöbbje élvezhetetlen. Götz-től az F-dur symphonia nem tartozik ezek közé. A jeles zeneszerző, ki két dalművével («A makranczos hölgy»-gyel és «Francesca di Rimini»-vel) állandó sikert aratott Németországban, mint symphonikus is olyat nyújt ezen művében, mely ékes nyelven hirdeti azt a veszteséget, mely halálával a zenevilágot érte. Hatásában nem meglepő, de azt a kisebb kaliberű hatást tartalmával és szerkezetével egyaránt állandósítja. Második tételét játszi könnyedség jellemzi és elejétől végig képes művészi érdekeltséget kelteni — harmadik tételle e hatást még fokozza is és bár a negyedikben némi hanyatlás észlelhető, a mű méltó befejezést nyert általa. Távol áll a mesterműtől, de szerkezetével a romantikusokhoz simul; szerzőjének szép zenei gondolatjai vannak, melyeket nagy ügyességgel tud egy valódi egészszé fűzni. Valóban sok ígéret van e műben, mely, hogy teljesedésbe nem mehetett, igazi veszteség a zenevilágra. Közönségünk az első tételt hidegen fogadta, de a két közbensőnek lelkesen tapsolt. Az utolsó tétel legjava azonban ezuttal is elveszett a hazasietők zaja miatt.

Botrány a hangversenyteremben. Bülow Hans, az ünnepelt zenesz, a berlini filharmoniai hangversenyen febr. 4-én oly botrányt provokált, mely ritkítja a párját. Előadták nagy balladáját, «A dálnok átkát», mely után oly tetszés hangzott föl, hogy Bülow eljátszatta a zenekarral a «Próféta» koronázási indulóját. E számot is óriási taps jutalmazta, mire Bülow a karnagy emelvényen megfordulva, a következő beszédet intézte a közönséghez: «Mélyen tisztelt uraim! Pár nap előtt ez indulót a Hülsen-czirkuszban (értette alatta a kir. operaházat) oly nyomoruságosan masszakrálva hallottam, hogy kénytelennek éreztem magamat, azt önök előtt most tisztességesen előadatni.» A közönség (dicséretet érdemel érte) merev hidegséggel hallgatta e példátlan szavakat; talán eszébe jutott, hogy Bülow már egyszer elmeagyógyászok keze alatt volt. Más mentség nem is lehetett a közönség iránt való ily példátlan tiszteletlenségre.

N Ö V I L Á G.

A párisi Printemps női divatáru csarnok ujon felépült nagy palotájának megnyitása hétfőn volt. A világ fővárosának e legnagyobb ipartelepe, melynek hallatlan fényű, óriás épülete négy homlokzattal képez négy utcát (Rue du Havre, Boulevard Haussmann, Rue de Provence, Rue Caumartin), tudvalevőleg 1881. márczius 9-én leégett. Jaluzot, a negyven millió frank tőkével rendelkező társaság főnöke az óriási veszteség dacára még pompásabbra építtette föl a rengeteg palotát, a mely most Páris egyik legérdekesebb nevezetessége. Az a része, ahol a bazárok és árucarnokok vannak, mezzanin és három magas emelet. A munkatermeket magabazáró épületrész pedig hatemeletes. A Printemps központi csarnokát emeletmagasságban hid metszi ketté, oly széles, mint a Szajna bármely hidja; aranyozott oszlopokon nyugszik, valamint az egész csarnok is csillogó arabeszkék, márvány-faragványok és szobrok pompájában ragyog. A csarnok hatása roppant arányaival olyan, mint egy székesegyházé; mikor pedig földszintje, a hid és sok karczata a vevők ezreitől élénkül meg, szinte kábító látvány hangyaholyszerű mozgalmasságával. Fokozott e hatás este, mikor kigyulnak a Zaboloskov-féle villamosnapok, melyeket a föld alá rejtett 380 lőerejű lokomobilok által hajtott dynamo gépek látnak el árammal. A Printemps óriási forgalmáról fogalmat adhat az, hogy csak elárúsító segéd százhoz működik az egyes csarnokokban, melyek szövetek, fehérneműk, kész ruhák, cipők, keztyűk, kalapok stb. osztályaira ágaznak szét. A több százra menő összes személyzet legnagyobb része bent lakik az épületben; házi szabály, hogy a husz év alatti alkalmazottak nem lakhatnak a Printemps-on kívül;

az idősbek igen, de bizonyítaniok kell, hogy tisztességes családnál van szállásuk. A személyzetnek még külön orvosa is van. Hogy a Printemps a divat minő csodáit rejti magába, mennyi fény és pompa van áruszekerényeibe zárva, mily igazi francia izlés és csinoság mosolyog minden legkisebb czikkén is, — azt leírni alig lehet, legfőleg a hölgyvilág tudja elképzelni, a melynek ez a legnagyobb párisi divatforrás bizonyára olyan örökös álma, mint a gyermeknek a karácsonyfa. S valamint az egész világ ipara egyesítve van a Printemps termeiben: a japáni legyezőtől a török rózsaoilajig, a khinai selyemtől az orosz szattyánig, azonkép az egész földkerekség asszonyai fölkeresik megrendeléseikkel e hatalmas divattelepet, a melynek levelezői vagy husz nyelven (közte magyarul is) válaszolnak a kérdezősködésekre és adnak fölvilágosításokat. A Printemps megnyitása, mint a párisi lapok írják, óriási tömeg jelenlétében ment véghez s már az első nap bevétele is mesés volt.

A rendőrfőnök regénye. Máday ur, a berlini rendőrfőnök, közelebb eljegyezett egy alapítványi hölgyet. Az immár hetvenkét éves, magyar származású öreg ur szívének e másodvirágzása regényes eredetű. Mult nyáron Máday rendőrfőnök Wiesbadenben volt és itt megismerkedett Ziegesar k. a. alapítványi hölgygyel. Máday ur veszélyes beteséggel küzdött ez időben, és a jó Ziegesar k. a. oly önfeláldozón ápolta őt, hogy mire az öreg ur felgyógyult, a szíve lett beteg s csak akkor gyógyult meg az is, mikor elnyerte a derék alapítványi hölgy kezét. Egymásik Ziegesar k. a.-t tavaly vette nőül Schleswig-Glücksburg herczeg.

Indusok az orvosnők ellen. A kalkuttai orvos egyetemre, mint indiai lapok írják, beiratkozott hét nő is: négy angol és három benszületett. Minthogy a tanulók száma igen nagy, az egyetemi hatóság a nőhallgatók számára külön helyeket jelölt ki a legelső pad-sorban. A hallgatók többsége indus fiatalemberekből áll, a kik főleg ellene voltak annak, hogy leányok a bonczotani előadásokon is jelen legyenek. Mihelyt a nők csak beléptek a hallgatóterembe, nagy püsszegés fogadta őket; e mellett az udvarias hinduk elfoglalták a leányok számára föntartott helyeket, botrányos megjegyzéseket tettek a kisasszonyok füle hallatára, végül pedig egész odáig fajult a neveltlenségök, hogy társnőiket sárral dobálták meg. Az egyetemi hatóság természetesen pártját fogta a leányoknak, de általános a sajnálkozás, hogy Indiában, a hol annyi az előítélet, kísérletet tettek a nőknek az orvosi egyetemre bocsátásával, a mi még Európában is elég kényes kérdés.

Tevfik pasa. Egyiptom alkirálya a World szerint hajlandó nehéz állomásáról lemondani, míg ellenben neje ezt nem akarja megengedni. Midőn a kedive nejét először szándékáról értesítette, a szép nő a gyász jeléül levágta haját. Azóta a kedive neje mezitláb jár; megesküdött, hogy harisnyáit és czipőit mindaddig nem huzza fel, míg a kedive a leköszönést illető szándékáról le nem mond. Az alkirály nem szívesen nézi, hogy szeretett neje mint egy középkori vezeklős jár s meglehet, hogy a szép makranczos hölgy kedvéért tervétől eláll.

IPAR ÉS KERESKEDELEM.

A király és az ötvösmű-kiállítás. Pulszky Károly, a kiállítás titkára, márcz 7-én érkezett vissza Bécsből, ahol a kiállítás ügyében járt. Előterjesztette a királynál a kiállítási bizottságnak abbéli reményét, hogy ő felsége a kiállítást meg fogja látogatni. A király azt felelte, hogy nagyon érdeklődik a kiállítás iránt és mindenesetre szeretné látni, minthogy azonban csak április végén vagy május elején jön Budapestre, reméli, hogy a kiállítás akkor még nyitva lesz. — A kiállítási bizottság elnöksége ennek következtében a napokban az egyes kiállítók beleegyezését fogja kérni, hogy tárgyaik addig a kiállításban maradhassanak. Rezső trónörökös a kiállítási titkárt kihallgatáson fogadta és kijelentette, hogy, ha lehetséges lesz, keleti utazásával kapcsolatosan a kiállítást is meg fogja látogatni. A titkár Miller Jenő ismert bécsi gyűjtőtől és az «Egger testvérek» bécsi cégétől több érdekes magyar vonatkozású tárgyat hozott magával. — Gyulay László egy régi, aranyozott ezüst czukortálczát küldött be, melynek alsó lapján kis ezüst ácsalakok állnak és dolgoznak.

Az országos kiállítás képzőművészeti csarnoka pályaterveinek meghíralására kiküldött bíráló bizottság febr. 6-án határozott Matlekovics államtitkár elnöklete alatt tartott ülésében azon javaslatok iránt, melyeket most az építészeti bizottságnak végleges határozathozatala végett be fog terjeszteni. A bíráló bizottság a kivitelre a fehér csillag jel alatt benyújtott tervet ajánlja az építészeti, illetőleg az országos bizottságnak. A kitűzött két díjat pedig egyenlő két részre osztva, a «Palladio» és a «Művészet hajléka» jeligék alatt benyújtott pályatervek szerzőinek ajánlja kiadatni, úgy, hogy ezek mindegyike ezer forintot nyerjen.

A magyar aranyjáradék konverziója. Berlini lapok szerint a magyar aranyjáradék konverziójának folytatása, illetőleg befejezése a legközelebbi napokban várható. A járadékok mostani rohamos

árfolyamemelkedése igazolni látszik ezt a feltevést és ha az emelkedés továbbra is így tart, pár nap alatt eléri a 92-es árfolyamot, mi a nyereséggel járó végrehajtás határpontjának tekintetik. A Rothschild-csoport részéről ez alatt minden előkészület megtörténik, hogy az egész operáció egy huzamban végre legyen hajtható. Ehhez nincs szükség a francia pénzpiac közreműködésére, hogy az uralkodó tökebőség mellett 225 milliónyi magyar 4 százalékos aranyjáradék egy huzamban elhelyezhető legyen. A még konvertálandó 6 százalékos magyar aranyjáradék 169 millió frtra rug és főleg ugyan a francia és angol tőke tulajdonában van, de e körülményre sem kell a konverzionál nagy súlyt fektetni, mert tudvalevőleg a magyar kormánynek meg van a felmondási joga, mit azután a négyszázalékos aranyjáradék elhelyezése után alkalmazhat.

KÖZLEKEDÉS.

Tolnay Lajos, a magyar államvasutak igazgatója — a mint értesülünk — legutóbbi Bukarestben való időzése alatt megállapodásra jutott a román kormányval, mely szerint a magyar államvasutak a román területén levő predeali közös pályaudvarban mindazon előnyökben fognak részesülni, melyek a román vasutaknak az ickanyi pályaudvaron engedélyezve vannak. A predeali pályaudvaron az üzemért a magyar államvasut megfelelő évi átalányt fog fizetni. Ezzel egyszersmind az átmeneti forgalomra vonatkozó, évek óta függőben levő megállapodások a magyar államvasutak és a román vasutak között mindkét részt kielégítő módon létrejöttek.

Vasut építés. A szajol és Pusztapó között kiinduló, Földvár, Kunszentmártonig terjedő helyi érdekű vasut kiépítését az érdekeltek elhatározván, ezek nevében Beniczky Ferencz főispán ajánlati versenytárgyalást hirdet a kivitel biztosítására. A vonal hossza 36 klmtr. Az érdekeltség 370,000 frttal rendelkezik, mely összeg az építés megkezdésétől számítva 11 hó alatt fog kifizettetni a vállalkozónak; a hiányzó összeget a vállalkozó fedezi s az építés befejezésétől számítandó egy év alatt fog az neki 6 százalékos kamattal visszafizettetni. Az ajánlatok, 40,000 frt bánatpénzzel, e hó 18-áig nyújtandók be Beniczky főispánnál Szolnokon.

VEGYESEK.

Krapotkin herczeg kit az anarchista párttal való összeköttetése miatt a francia bíróságok több évi börtönre ítélték, a fogságban súlyos beteg lett. A francia kormány nem akarja, hogy a nyugtalan véri herczegből legendaszerű alak váljék, s egészsége fenntartására minden lehetőt megtétet. Így most az egészségtelen clairvauxi börtönből Délfranciaországba viteli, hol egészséges vidéken uri ellátásban fogják részesíteni.

Személyi hírek. — József főherczeg családjában, fiumei lapok szerint, még e hó folyamán örvendes esemény várható; Klotild főherczegnő Fiumében fogja bevárni lebetegedését. — Vilmos német császár e hó elsején ülte meg tábornokezredessé kineveztetése harminczadik évfordulóját. — Georgios görög király, athenei lapok szerint, e nyáron Wiesbadenbe megy, hol találkozni fog a német császárral és a dán királylyal, ki a görög fejedelem testvérbátyja. — Napoleon Victor herczeg, Jérôme fia, hir szerint belép a román hadseregbe; másfelől arról értesitenek, hogy a herczeg közelebb Japánba indul s onnan Amerikába megy, másfél évig tartó tanulmányutára. — Festetics Tassilo grófot neje Baden-Badenben febr. 29-én egészséges leánygyermekkel ajándékozta meg. — Sylva-Tarouca grófnét, Kálnoky gróf külügyminiszter nővérét, a trónörökösne főudvarmesternőjét, a királyné palotahölgyévé nevezte ki. — Rohling, az ismert antiszemita tanár, mint Prágából jelentik, lemondott az ottani theologiai karnál viselt tanári tisztéről s elfogadta a münsteri egyetemre tanáruul való meghívását. — Korhuly Bogdán, a kolozsvári nemzeti színház intendánsa, fölgyógyult hosszas betegségéből.

Házasságok. *Cziráky* Béla gróf ezen a héten tartja a fővárosban esküvőjét özv. gróf Keglevich Gyuláné leányával, Róza grófkisasszonnyal. A Cziráky család gyásza miatt az esküvő egész csendben fog a zöldfa utcai Károlyi-féle palotában megtartatni. — *Horváth* Gyula huszár főhadnagy eljegyezte Millasevits Vilma kisasszonyt Millasevits Márton bajai közjegyző leányát. — *Madách* Imre márcz. 4-én jegyezte el Petheő Mariska kisasszonyt.

Halálozások. *Lugossy* József a magyar tud. akademia tagja s a debreczeni collegium tudós tanára f. hó 7-én meghalt. — *Rácz* József miskolci törv. bír. f. hó 1-én elhunyt. — *Menner* Ede, a Lutzenbacher Pál üzlet czégvezetője 41 éves korában f. hó 5-én hirtelen elhunyt. — Id. gróf *Bissingen* Nándorné Mesaviglia Mária grófné 8-án a Bissingen grófi család jámi jószágán, Krassó-Szörénymegyében, élete 50-ik évében hosszas szenvedés után meghalt. — *Kottel* Nándor kegyes-tanítórendi áldozó pap, márcz. 7-én reggela rend városháztéri társházban, az utolsó szentség buzgó felvétele után élete 67-ik évében meghalt.

KIRNER JOZSEF

cs. és kir. udvari fegyvergyártó és a magyar kir. csendőrség szállítója

Budapest, IV. Szervita-tér 2. szám.

A magyar csendőrségi forgó-pisztoly.

A magyar kir. lovascsendőrség oly czélszerű s biztosan lövő forgó pisztolylyal fegyvereztetett föl, mely magánosok által is használható, mint minden tekintetben megbízható, és jól találó védőfegyver.

E hatlövetű forgó pisztoly, a 9 milliméteres gyalogtiszti forgópisztoly-tölténnyel 50 lépésre is ritka szabatosággal s erővel hord.

E forgópisztolynak fő-előnyét igen gyakorlatias, s mind a mellett egyszerű szerkezete képezi.

Belművezete, csak négy, elmésen szerkesztett részből áll, és oly biztosan működik, hogy megrongálásnak ugyszólván alig van kitéve.

A kakas minden lövés után az első nyugaszba magától ugrik vissza, mi által a váratlanul való elsülések merőben lehetetlenek.

A töltő csapó akként állítja be szorosan minden forgatás után a pisztoly hengerét, hogy a töltény a hengerbe — még sötétben s lóháton is — a lehető leggyorsabban s igen könnyen tolható be.

A baloldalon levő tengelyzárnak egyszerű forgatásával a tengely, az üritővessző és a henger kivehető a nélkül, hogy csavarhuzóra szorulnánk, mely körülmény a gyors és könnyű tisztogatás szempontjából nagyon előnyös.

E forgópisztolynak pontos huzagokkal biró csöve körülbelül 40 járatu csavarmetszettel van az egy darabból készült aczél tokjába becsavarva, és így a cső a lövésnél alig van — a találás szabatoságát csökkentő —

rezgésnek kitéve, azért a lövés sokkal biztosabb, mint bármily más ily rendszernél, hol a cső csavar nélkül van megerősítve. E jó fegyverhez löszert **Kirner József udv. fegyvergyártó** Budapesten Szervita-tér 2. saját műhelyében a legfinomabb gömbszemcséjű tárcsa lőporból készít, mely lőpor nemcsak igen egyenletes és erőteljes lövést ad, hanem sokkal kevesebb maradványt (mocskot) is idéz elő, úgy hogy e forgópisztoly, még 18 lövés után sem jut oly állapotba hogy a hengernek forgatása megakadna.

E forgópisztolyok egyedárulását **Kirner** vállalta el, s **darabját 16 frtért** adja, a töltény **100-a 4 frt** a revolverhez.

A központtüzű, hatlövetű kettős mozgásu csendőrségi forgópisztoly, készítve diófa-ágyrészekkel, fémfölszin e mindenütt feketére készítve, (nem kékre, mert az gyorsabban rozsdásodik) pontosan kipróbálva, belőve kapható.

Kirner Józsefnél

cs. és kir. udvari fegyvergyártó s a m. kir. csendőrség szállítója

Budapest, IV. Szervita-tér 2. szám,

Fölhívás a t. olvasóközönséghez!

A «Szemle» a magyar uri-osztály egyetlen oly közlönye, mely legfőképen az előkelő intelligencia, magyar gentry érdekeit törekszik előmozdítani.

A **Szemle** harmadfélívre terjedő hetilap, illusztrált sport, **gazdasági**, katonai, egyházi, társadalmi és «**Heti szemlék**» című vegyes rovatokkal, megjelenik hetenkint kedden. Szerkesztők:

Gróf Zichy Imre és Gróf Kreith Béla.

Előfizetési ára a „Szemlének“ félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr. Küldemények a „Szemle“ szerkesztőségének: Budapest, lövészs-utca 5. sz. címzendők.

A Szemle egyszersmind a nemzeti önállóságnak, az ősi erkölcsöknek, a hazafiui erények előmozdításának és a divatosan fölkapott önző irányrosszalásának és leküzdésének bátor, önálló hirdetője kíván lenni. E czélok elérhetésének előmozdítását az igen tisztelt olvasók intelligensebb részétől várjuk. — Fölkérjük a hazafiasan gondolkodó előkelőbb közönséget, hogy lapunkat s ez által hasznos törekvéseinket támogassák.

Társadalmi, katonai egyházi stb. rovatunk a napirenden levő fontosabb kérdések megvitatására térnyit minden intelligens írónak. **Irodalmi rovatunk** csak a jelesebb erőktől közöl kiválóbb érdekű dolgokat. — **Sport-rovatunk** az eddigiekhez hasonló eredeti cikkeken kívül gondosan összeállított heti szemlét nyújt a bel- és külföld minden sportjáról és vadászati eseményeiről, a Sportegylet és orsz. vadászati védegyelet körében fölmerülő dolgokról. — **Gazdasági rovatunk** különösen a nagyobb birtokosokat érdeklő gazdasági cikkeket, illusztrációkat és gazdasági heti szemlét közöl sok apró, de hasznos tudnivalókról. — «**Heti szemlék**» című rovatunk a legérdekesebb, mert bő és részletes tájékozást nyer ez apró rovatokból mindenki, de különösen azok, kik nem szokták idejük legnagyobb részét a hazai és külföldi sok lap olvasásával tölteni, s mégis óhajtanak a főbb és érdekesebb hazai, európai és világeseményekről legalább kivonatolva ismerttetést olvasni. **Heti szemlék** című rovatunkban megtalálhatni minden fontosabb eseményt az udvar, a törvényhozás, **egyház**, hadsereg, az egyetek, a nemzeti és országos kaszinó, a tudomány, irodalom és művészetek, a színház, a zene, a közlekedés és kereskedelem, a divat és a politika, stb. köréből.

A 10-ik szám megjelenéseig irtak a Szemlébe:

Alapi Salamon Tódor, Balassa Béla, Balázs Sándor, Bárczay N., gróf Bethlen N., Buda Ádám, Chernel István, Déri Gyula, főt. Dvorzsák János, («Egyház» rovatunk vezetője), **gróf Eszterházy Pál, Dr. Graul József** (zenekritikus), **Hanvay Zoltán, Katona Béla** («Hadsereg» rovatunk vezetője), **báró Kemény Béla, Dr.**

Koroda Pál, gróf Kreith Béla (főszerkesztő), **Lakatos Károly, gróf Majláth S., Mikszáth Kálmán, Orczy Gyula, Porzolt Kálmán, Reviczky Gyula, Szentiványi E., legif. gróf Teleky Sándor, Vajda János, Varnay B. Sándor, ifj. báró Vay Miklós, gróf Zay Miklós** (Párisból), **gróf Zichy Imre, stb. stb.**

Az egyetek, társulatok tagjai, a kaszinók és vendéglők látogatói, igen sokat tehetnek lapunk érdekében az által, ha a Szemle tartását az illető helyeken elrendelik, kívánják vagy kiesziközik; és ha a föntemplített helyeken előfizetnek a Szemlére, lehetővé válik az olvasó közönségnek egy olyan sokoldalú és tartalmas lapot adni, a milyen eddigelé magyar nyelven még nem jelent meg.

A **Szemle** terjesztése végezté máig minden számból sok ezer mutatványt küldtünk és **országunk előkelőbbjeinek** megküldtük a Szemlének minden megjelent számait máig, s küldjük tovább is azon reményben, hogy a magyar uri osztály igazi organumát pártolni és terjeszteni fogják.

A Szemle eddigi számaiban nem fektettünk kellő súlyt a **Nővilág** című rovatunkra, melyben nemcsak divat, multság, stb. de hölgyeinket érdeklő sok hasznos érdekes dolgokat fogunk közölni. Reméljük azonban, hogy közleményeinket országunk legelőkelőbb hölgy közönsége viszonozza azzal, hogy agitál lapunk terjesztése körül. **Ha ezt** megnyerjük, akkor győzelmünk biztos.

A Havi füzetek kiadóhivatalában Budapest II. Donati-utca 3, megjelent: **Dvorzsák János „Idézetek Tára“**

38 iv 8-adrét 600 lap, közel 1000 szerzőtől több mint 4150 idézet. Ára 4 frt., diszkötésben 5 frt. A „Szemle“ előfizetőinek 3 frt. diszkötésben 4 frt.

Szemelvények a hazai és külföldi, a modern és classici, és egyházi világirodalomból, *gyöngyök* jelesebb írók műveiből, *vallás-erkölesi vezéreszmék* kitünő férfiak irataiból, *közmondások* a magyar népeletről, *kalászkok* a szépirodalom mezejéről, képezik a mű foglalatát.

A tárgyak betűrendben következnek egymásra, a meghatározás után első sorban a hazai, azután a külföldi írók, majd ismét a római és görög classicusok, egyházi szerzők, szent atyák, végre a vallásos főkönyvekből (sz. írás, talraud, alkorán) vannak közölve az oda vonatkozó idézetek.

Katholikus részről mindkét bíboros főpapunkkal és számos püspökkel élükön, kik főpásztori körleveleikben is kegyesek voltak a vállalatról megemlékezni, a tudós clerus kiválóbb diszei, a keleti egyház, Nagy-Szeben nagytudományu érseke, az ágostai és reformatus egyházak jeles Főpapjainak élén, legkitünőbb tagjai s egyéb magas állásu férfiak, a lekipásztori karnak több mint ezer tagjai, a tanítói kar, a közép és felsőbb iskolák és egyetek tanárai, nemkülönben a tudós Akadémia tagjai, sorakoztak előfizetőink közé, majd ismét a magas kormány legfőbb hivatalnokai, a főrendiház és országgyűlés tagjai, alispánok, ügyvédek, községi és körjegyzők, postatisztek, gyógyszerészek, kereskedők vendéglősök, sőt egyszerű földművelők örvendeztettek megrendeléseikkel.